

Mari Hevosmaa

LITURGISET VÄRIT TUTUIKSI

Materiaalipaketti taidekasvatuksen menetelmillä Ylivieskan seurakunnalle

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö
Joulukuu 2017**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Joulukuu 2017	Tekijä/tekijät Mari Hevosmaa
Koulutusohjelma Yhteisöpedagogi (AMK), kirkon nuorisotyö		
Työn nimi LITURGISET VÄRIT TUTUIKSI. Materiaalipaketti taidekasvatuksen menetelmillä Ylivieskan seurakunnalle		
Työn ohjaaja KM Sari Virkkala	Sivumäärä 37 + 2	
Työelämäohjaaja Nuorisotyönohjaaja Juha Niemelä, Ylivieskan seurakunta		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli valmistaa Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyölle materiaalipaketti, jossa on erilaisia tehtäviä taidekasvatuksen menetelmiin ja muotoihin perustuen. Materiaalipaketin piti soveltua liturgisten värien opettamiseen ja olla sopiva Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorten leirien ja muiden tapahtumien raamattuopetukseen. Materiaalipaketin ensimmäistä versiota, Liturgiset värit -rastirataa testattiin kahdella varhaisnuorten leirillä kesällä 2017. Toteutukseen osallistuivat myös leirien isokset, jotka kulkivat rastiradalla oman leiriläisryhmänsä kanssa. Tämän jälkeen materiaalia kehitettiin lopullisen materiaalipaketin muotoon leirien muilta ohjaajilta, isosilta ja leiriläisiltä saatujen palautteiden perusteella. Opinnäytetyössä oli kaksi kehittämistehtävää: 1. Erilaisten oppijoiden huomioiminen ja heidän tukeminen 2. Lapsen luovuutta tukevan toimintamateriaalin kehittäminen.</p> <p>Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin Suomen evankelis-luterilaisen kirkon liturgisia värejä, Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyötä, erilaisia opetus- ja oppimistyyliä, ihmisen motivaatiota ja luovuutta, taidekasvatusta ja taidekasvatusta seurakunnissa.</p> <p>Materiaalipaketin valmistus ja rastiradan testaaminen sujuivat suunnitelmien mukaan, ja palaute oli pääosin positiivista. Leiriläiset pitivät rastiradasta ja suurimman osan isosista mielestä radan ohjaaminen oli mukavaa. Isosten ja ohjaajien mielestä rastirata soveltui varhaisnuorisolle. Toimintamuotona rastirata oli toimiva, mieluisa ja opettavainen.</p>		
Asiasanat Liturgiset värit, luovuus, motivaatio, oppimistyyli, seurakunta, taidekasvatus, varhaisnuorisotyö		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date December 2017	Author Mari Hevosmaa
Degree programme Bachelor of Humanities, Community Educator		
Name of thesis LITURGIC COLORS MADE FAMILIAR. A material with art education methods for Ylivieska parish		
Instructor M.Ed Sari Virkkala	Pages 37 + 2	
Supervisor Youth leader Juha Niemelä, Ylivieska parish		
<p>The purpose of the thesis was to produce a material package for the early youth work of Ylivieska parish. In the material package was to be different kinds of exercises based on the methods used in art education. The package also had to be fit for teaching about the liturgical colors and the Bible in the summer camps and other events of early youth work in Ylivieska parish. The material package was tested in the form of a task track for the first time in the summer of 2017 in two children's camps. The young confirmed volunteers also took part in the execution by going through the task track with the children and helping them. After this the material was developed into its final form based on the feedback from the other camp leaders, the young confirmed volunteers and the children themselves. The two main purposes of the thesis were to 1. take into account that different children learn different ways and support different kinds or learners, and to 2. produce a material package that supports the creativity of a child.</p> <p>In the theory part of the thesis such things as the liturgical colors of the finnish Evangelical Lutheran church, early youth work of Ylivieska parish, different kinds of teaching and learning styles, motivation, creativity, art education and art education in church were discussed.</p> <p>The producing of the material package and the testing of the task track worked out as planned and the feedback was mainly positive. The children liked the task track and most of the confirmed volunteers thought that it was fun to guide the children on the track. Both the volunteers and camp leaders thought that the track was suitable for the school aged children. The task track was functional, educational and pleasing for the children.</p>		

Key words

Art education, creativity, early youth work, learning styles, liturgical colors, motivation, parish

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
KÄSITTEIDEN MÄÄRITTELY
SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	2
2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT.....	4
3 SEURAKUNNAN VARHAISNUORISOTYÖ	5
3.1 Liturgiset värit.....	5
3.2 Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyö	6
4 ERILAISET OPPIJAT	8
4.1 Erilaiset oppimisteoriat.....	8
4.2 Opetus- ja oppimistyylit.....	11
4.3 Motivaatio.....	13
5 TAIDEKASVATUS	16
5.1 Ihmisen luovuus.....	16
5.2 Mitä on taidekasvatus?.....	18
5.3 Taidekasvatus seurakunnissa.....	23
6 OPINNÄYTETYÖN VAIHEET	26
6.1 Suunnittelu ja valmistelu	26
6.2 Rastiradan toteutus ja palaute	27
6.2.1 Leiriläisten palautteet.....	28
6.2.2 Isosten palautteet	29
6.2.3 Ohjaajien palautteet	30
6.3 Lopullisen materiaalipaketin muodostaminen.....	30
7 POHDINTA.....	33
LÄHTEET.....	36
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Jos sinulle annetaan käteesi kynä ja paperia, mitä teet? Alatko luonnostella paperin nurkkaan jotain epämääräistä, vai alatko kenties piirtää jonkin eläimen tai ihmisen hahmoa? Katsotko kenties ulos ikkunasta ja alat piirtää siellä näkyvää maisemaa? Alatko kenties kirjoittaa ylös ympäriltäsi kuulemiasi asioita? Vai jätätkö kynän suosiolla sivuun ja taittelet paperista jonkinlaisen pallon tai origamin, jolla alat leikkiä? Tai ehkä sittenkin jätät sekä paperin että kynän pöydälle rauhaan ja tyydyt vain katselemaan ja kuuntelemaan ympäristöäsi.

Viime aikoina on ollut paljon puhetta erilaisista oppimistyyleistä. Iltapäivälehtien nettisivuilta löytyy usein erilaisia testejä, jotka kertovat, millainen opiskelutyyli sopii kenellekin parhaiten. Myös värittämisestä on tullut ilmiö. Erityisesti aikuisten värityskirjoja, niin kutsuttuja ”mindfulness” – kirjoja on tullut markkinoille useita erilaisia. Ammattikorkeakoulussakin näkee nykyään paljon sitä, että luentojen aikana väritellään kirjojen kuvia. Aiheita löytyy monenlaisia – on eläinaiheisia, luontoaiheisia, tiettyihin elokuvaan tai TV-sarjoihin liittyviä tai abstraktimpia kuvia sisältäviä värityskirjoja. Jokaiselle löytyy jotain. Monien mielestä värittäminen tuntuu olevan rauhoittavaa puuhaa, ja usein kuulee kommentteja siitä, kuinka ihmiset kokevat pystyvänsä keskittymään paremmin esimerkiksi oppitunneilla saadessaan samalla värittää. Seurakuntien lapsi- ja nuorisotyössä on viime aikoina noussut suosituksi lattiakuvatyöskentely, jonka avulla opetus- ja esimerkiksi hartaustilanteisiin saadaan visuaalista näkökulmaa. Nykyään ymmärretään yhä paremmin, ettei tavanomainen luokkaopetus, jossa opettaja seisoo luokan edessä luennoimassa ja oppilaat kuuntelevat, useinkaan ole kovin tehokasta tai miellyttävää, ja että monet tarvitsevat yhä monipuolisempia työskentelymenetelmiä oppiakseen.

Opinnäytetyönä tuotin seurakunnan varhaisnuorisotyössä toimivien nuorisotyöntekijöiden avuksi taidekasvatuksen menetelmiin pohjautuvan materiaalipaketin, jota voidaan käyttää erityisesti liturgisten värien opettamiseen kouluikäisille. Materiaalipaketin aloitin tekemällä taiderastiradan luterilaisessa kirkossa käytettävistä liturgisista väreistä. Rastiradan kullakin

rastilla käytiin läpi liturgisia värejä ja niiden merkityksiä erilaisilla taiteen keinoilla. Toiminnan tavoitteena oli tukea lapsen ja nuoren oppimista Raamatun ja kristinuskon aiheista esimerkiksi leireillä, kerhoissa tai vaikkapa iltapäiväkerhoissa, missä vain Raamatusta lapsille opetetaan. Ihmisiä on monenlaisia ja kaikki oppivat eri tavalla. Toiminnan tavoitteena on tukea niitä, jotka kuulemisen lisäksi oppivat parhaiten myös visuaalisuuden tai tekemisen kautta. Opinnäytetyön tarkoitus on tarjota toimiva työtapaa tällaisten lasten ja nuorten opettamiseen ja ohjaamiseen Raamatun keskeisiin sisältöihin liittyen. Tavoitteena on myös tukea lapsen motivaatiota uuden oppimiseen sekä lapsen luovuuden käyttöä. Työn hankkeisti Ylivieskan seurakunta, jonka varhaisnuorten kesäleireillä pääsin opinnäytetyötäni testaamaan.

Kerron opinnäytetyössäni paljon oppimisesta ja opettamisesta. Yleensä oppimisen ja opettamisen käsitetään kuuluvan koulumaailmaan, mutta jonkin verran myös seurakunnissa tapahtuu opettamista. Pääpainohan seurakunnan varhaisnuorisotyöllä on kasvatuksella ja hengellisyden tukemisella, mutta seurakunnan eri työmuodoissa, myös varhaisnuorisotyössä, Raamatun opetuksella on tärkeä rooli. Se on osa lapsen hengellisen kasvun tukemista. Vaikkei opetusta tapahtuisikaan samalla tavalla luokkahuoneessa kuin koulussa vaan esimerkiksi harjoitustilassa, ei se silti tee opetuksesta vähemmän merkittävää. Oppimiseen liittyvissä teoriaosissa tärkein lähteeni oli Lassi Pruukin teos *Ilo opettaa* (2008).

Oppimisen ja opettamisen lisäksi toinen pääpaino opinnäytetyöni teoriaosassa on taidekasvatuksella. Käsittelen työssäni paljon sitä, miten lasta voidaan opettaa ja kasvattaa taiteen eri lajien, niin kuvataiteen kuin vaikkapa musiikinkin avulla. Taiteella on monia erilaisia muotoja, joista jokainen sopii erilaisille ihmisille eri tavalla. Joku voi kokea, että hänelle sopii paremmin muovailu ja rakentaminen, joku toinen puolestaan voi oppia paljon tanssin tai musiikin kautta. Taidekasvatus sopii lähestulkoon kaikenlaisille oppijoille. Taidekasvatuksen teemaan liittyen merkittävimmäksi lähdeoteokseksi nousi Tuula Tarkkosen ja Pirkko Sassin toimittama teos *Lapsi ja taide – puheenvuoroja taidekasvatuksesta* (2006).

2 KEHITTÄMISTEHTÄVÄT

Opinnäytetyöni tavoitteena oli kehittää Ylivieskan seurakunnalle jokin sellainen työskentelykeino, jolla huomioisi sen seikan, että lapset oppivat eri tavoilla. Tarkoitus oli siis kehittää jokin sellainen toimintamalli, joka olisi hyödyksi mahdollisimman monelle lapselle ja joka hyödyntäisi lapsille ominaista luovuutta. Asetin opinnäytetyölleni kaksi kehittämistehtävää.

1. Huomioidaan erilaiset oppijat ja tuetaan heitä.

Jokainen ihminen, myös lapsi, on omanlaisensa yksilö. Kukaan ei ole täysin samanlainen kuin joku toinen. Jokaisella lapsella on omanlaisensa luonne ja temperamentti, ja jokainen myös oppii omalla tavallaan. Jollekin riittää se, että kuulee jonkin asian kerran ja muistaa sitten asian lähes koko lopun ikänsä. Jollekin toiselle taas viideskään kerta ei vielä riitä eikä asian opettelemisesta lukemallakaan välttämättä ole apua. Tavoitteenani on luoda sellainen työskentelymenetelmä, jossa lapsi saa käyttää mahdollisimman montaa eri taitoaan ja oppii siten hallitsemaan opeteltavan asian mahdollisimman hyvin.

2. Kehitetään toimintamateriaali, joka tukee lapsen luovuutta.

Seurakunnilla ei ole kovin monia työskentelytapoja, joissa pääpaino olisi taidekasvatuksella. Joitain menetelmiä tavanomaisten värittämisen, piirtämisen ja askartelun lisäksi on, yksi näistä suosituksi noussut lattiakuvamenetelmä. Opinnäytetyössäni kehitin Ylivieskan seurakunnalle pääosin varhaisnuorille suunnatun menetelmän, jossa käytetään erilaisia taidekasvatuksen menetelmiä mahdollisimman monipuolisesti. Menetelmää voidaan soveltaen käyttää myös nuorisotyössä, rippikoulussa ja isosten kanssa. Materiaalipaketin tavoitteena on tukea lapsen luovuutta ja antaa lapselle tilaa omaan ajatteluun ja oppimiseen.

3 SEURAKUNNAN VARHAISNUORISOTYÖ

Seurakunnan varhaisnuorisotyöllä tarkoitetaan kouluikäisiin, 7-14 -vuotiaisiin kohdistuvaa työmuotoa. Varhaisnuorisotyöhön kuuluu erilaisia kerhoja ja leirejä, koulujen kanssa tehtävää yhteistyötä esimerkiksi aamunavausten ja välituntipäivystysten muodossa, varhaisnuorten tapahtumia ja konsertteja, ja paljon muuta. Varhaisnuorisotyöllä on kirkolle suuri merkitys, sillä se ottaa huomioon lapset, jotka eivät ole tai halua olla juuri muissa seurakunnan aloissa mukana, ja näin ollen pitää yllä heidänkin seurakuntayhteyttään. Myös lapsilla on oikeus olla aktiivisia seurakunnan jäseniä ja kokea kuuluvansa seurakuntaan. Seurakunnan varhaisnuorisotyö tukee lapsen hengellistä kasvua. Erityisesti varhaisnuorille, 10–14 -vuotiaille lapsille, hengellisyyden tukeminen on tärkeää, koska juuri siinä iässä lapsen hengellisyys alkaa tosissaan muovautua (Jokela 2015, 25).

3.1 Liturgiset värit

Liturgiset värit näkyvät muun muassa kirkon sisustuksessa kirkkotekstiileissä eli paramenteissa, esimerkiksi alttariliinoissa ja papin puvustuksessa. Kirkkotekstiilit eivät ole kirkossa pelkästään koristeena, vaan ne ilmaisevat, että seurakunnan on aika juhlia, koska Raamatun tulkinnan mukaan seurakunnan kokoontuminen ja seurakuntayhteydessä eläminen on aina juhla (Sarantola 1988, 8-11.) Värien avulla kuvataan sitä, mikä kausi tai juhlapyhä kirkkovuoden kalenterin mukaan on menossa. Samaa väriä käytetään yleensä koko seuraavan pyhän jälkeisen viikon ajan, joitain poikkeuksia lukuun ottamatta.

Värit on hyvä tuntea, koska niiden avulla seurakuntalainen kirkossa käydessään ymmärtää paremmin, mikä on kyseisen ajankohdan teema. Niiden avulla seurakuntalainen osaa asennoitua oikein kuulemaan, mitä Raamatun tekstejä kirkossa luetaan, ja ymmärtää tekstit paremmin. Kirkkotekstiileiden ja niissä esiintyvien värien avulla jumalanpalveluksen sanoma kohtaa seurakuntalaisen paremmin, kun kuulon tukena on myös jotain visuaalista (Sarantola 1988,

13). Erityisesti lapsille värien tunteminen on tärkeää, koska kirkossa luettavat tekstit ja puhuttavat puheet voivat olla haastavia ymmärtää lapselle. Värien ymmärtämisen kautta lapsi saa paremmin kiinni siitä, mistä jumalanpalveluksen liturgi oikein puhuu. Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa käytetään viittä liturgista väriä: Valkoista, vihreää, punaista, mustaa ja violettiä. Violetin värin tilalla voidaan käyttää myös sinistä. Nämä värit vakiintuivat Suomen luterilaisessa kirkossa 1960-luvun aikoihin, kun kirkkotekstiilejäkin alettiin käyttää vakiintuneemmin (Lempiäinen 1988, 31).

Valkoista väriä käytetään kirkkovuoden merkittävimpinä juhlapäivinä, pääsiäisenä ja jouluna. Sen rinnalla voidaan käyttää myös kultaa ja hopeaa. Valkoinen väri kuvastaa iloa, puhtautta ja kiitosta. Sitä käytetään myös lähes kaikissa kirkollisissa toimituksissa, mukaan lukien kaste ja avioliittoon vihkiminen. Vihreä puolestaan on kaikista liturgisista väreistä yleisin, sitä käytetään loppiaisesta laskiaiseen ja helluntain jälkeisen ajan lähes joka pyhänä. Se vie siis yksinään noin puolet kirkkovuodesta. Vihreä väri kuvastaa toivoa, kasvua ja iankaikkista elämää. Punaisella värillä taas kuvastetaan Pyhää Henkeä, verta, tulta ja todistusta. Siksi sitä käytetään lähinnä niinä pyhinä, joiden tekstissä Pyhä Henki on vahvasti läsnä, kuten helluntaina. Sitä käytetään myös pyhäinpäivänä, apostolienpäivänä, tapaninpäivänä ja Pyhän Henrikin muistopäivänä. Mustaa väriä kirkossa käytetään vain kahtena päivänä: Pitkänäperjantaina, eli päivänä jona Jeesus kuoli, sekä sitä seuraavana lauantaina. Musta kuvastaa kuolemaa, surua ja katoavaisuutta. Violetti puolestaan merkitsee odotusta ja valmistautumista, sekä katumusta. Siksi sitä käytetään lähinnä paastonaikoina ensimmäisestä adventista joulun ja tuhkakeski- viikosta pitkänäperjantaihin. (Lempiäinen 1988, 31-32.)

3.2 Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyö

Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyöhön kuuluu monenlaista toimintaa. Viikoittaiseen toimintaan kuuluvat alakoululaisille tarkoitettut kerhot (kerhoja on muun muassa kokkikerhot,

askartelukehot ja liikunnalliset kerhot), joita pitävät kerhonohjaajakoulutetut nuoret, sekä aamunavaukset, joita seurakunnan nuorisotyöntekijät käyvät säännöllisesti pitämässä alakouluilla. Näiden lisäksi varhaisnuorille järjestetään erilaisia tapahtumia, kuten hulinapäivät (syyslomaviikolla 1.-4. -luokkalaisille suunnatut päivät, joissa muun muassa leikitään, askarrellaan ja kokataan) ja kymppisynttärit, jotka järjestetään yleensä kunnan nuorisotyön kanssa. Uutena toimintamuotona ovat torstaisin järjestettävät seiskaoloillat, joihin seitsemäsluokkalaisten saavat tulla koulun jälkeen esimerkiksi syömään välipalaa, tekemään läksyjä tai pelailemaan toisten nuorten kanssa.

Suosituin varhaisnuorten toimintamuoto on kuitenkin leirit, jotka yleensä täyttyvät nopeasti ja ilmoittautuneita on vielä varalla jonossakin. Leirejä on enimmäkseen kesällä, mutta niiden lisäksi leirejä pidetään muulloinkin, esimerkkeinä leirikoulut viitosluokkalaisille ja varhaisnuorten joululeiri. Alkusyksyllä järjestettävillä seiskaleireille osallistuvat lähes kaikki kaupungin seitsemäsluokkalaisten. Varsinaisia Raamatun opetukselle tarkoitettuja tapahtumia ja koontumisia ei ole, vaan Raamatun opetusta tapahtuu muun toiminnan ohella, lähinnä hartauksien kautta. Jokaisella kerhokerralla on myös hartaus, samoin kuin jokaisella leirilläkin. Ylivieskan seurakunta on myös siinä mielessä onnekkaassa asemassa, että se saa vielä puhua hengellisistä asioista koulujen aamunavauksissa.

Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorten leireillä on perinteisesti yleensä ainakin yhtenä leiripäivänä leirin ohjaajan järjestämä kokonaisuus, "arkki", joka on tarkoitettu raamatunopetukseen. Arkin aikana ohjaaja opettaa leiriläisille jotain Raamatusta, vaikkapa kertoo jonkin kertomuksen tai vertauksen, jota käsitellään ohjaajan valitsemalla tavalla. Arkissa voidaan käyttää hyväksi vaikkapa lattiakuvia, musiikkia, hartaudellisia elementtejä, videoita tai askartelua. Leirin iltahartauksien ja aamujumalanpalvelusten lisäksi arkki on Ylivieskan seurakunnan leireillä se hetki, jossa aktiivisesti opetetaan leiriläisille jotain Raamatusta ja kristinuskosta, vaikka hengellisyys näkyy toki leireillä muutenkin esimerkiksi ruokarukousten ja laulettavien laulujen kautta. Kehittämäni rastirata tuli juuri arkin paikalle, ja toimi siten leirin pääasiallisena Raamatun opetushetkenä.

4 ERILAISET OPPIJAT

Jokainen ihminen on omanlaisensa yksilö. Myös identtiset kaksoset ovat yksilöitä, vaikka näyttävätkin tismalleen samanlaisilta. Kukaan ihminen ei myöskään koe maailmaa samalla tavalla kuin joku toinen. Vaikka kaksi samoista lähtökohdista olevaa ihmistä katsovat samaa elokuvaa samaan aikaan, he voivat nähdä ja kokea sen hyvin eri tavalla. Vaikka kahdelle lapselle annetaan samanlaiset paperit ja samanlaiset kynäpakkaukset, on papereille syntyvät jäljet hyvin erilaisia. Jokainen ihminen oppii asioita eri tavalla. Seurakuntien varhaisnuorisotyöhön kuuluu paljon muutakin kuin opettamista, mutta asioiden opettaminen on osa työmuotoa, vaikkei se olekaan niin näkyvää kuin vaikkapa kouluissa. Seuraavaksi esittelen, millaisia erilaisia oppimisteorioita ja -tyylejä on olemassa, ja miten niitä voidaan käyttää ja miten ne voidaan huomioida seurakunnan varhaisnuorisotyössä.

4.1 Erilaiset oppimisteoriat

On olemassa monia erilaisia oppimisteorioita. Ihmisen oppimista on tutkittu jo pitkään, ja ajan myötä on muodostunut yhä uusia eri teorioita, jotka usein kumoavat edelliset teoriat. Yksi näistä teorioista on behavioristinen oppimiskäsitys. Behavioristisen oppimiskäsityksen mukaan jonkin asian oppimiseen liittyy ensin jokin ärsyke, jota seuraa reaktio. Ehkä tunnetuin behavioristisen teorian tutkimuksista on Ivan Pavlovin koirille tekemä tutkimus, jossa soitetiin kelloa samaan aikaan kun koiralle annettiin ruokaa. Myöhemmin huomattiin, että koira alkoi erittää sylkeä jo pelkästä kellon soitosta, vaikkei sille enää annettukaan ruokaa. (Pruuki 2008, 9-10.) Tutkimuksen tulokset eivät kuitenkaan ole täysin päteviä oppimista tutkittaessa. Oppimiseen liittyy paljon muutakin kuin pelkkä reagointi johonkin ärsykkeeseen, etenkin ihmisellä, joka toimii muutenkin kuin viettien ja vaistojen varassa. Edellä kuvaillun ehdollistumisen vaikutus myös häviää ajan kuluessa. Tutkimuksen koirakin lakkasi lopulta reagoimasta kellon soittoon, kun oppi, ettei kellon soittoa seuraakaan ruokinta. Jos lapsenkin opettaisi tekemään jonkin palveluksen, sillä seuraamuksella, että siitä saisi palkinnoksi tikkarin, ei lapsi

kovin kauaa jatkaisi kyseisen palveluksen tekemistä enää sen jälkeen, kun huomaisi, ettei enää saakaan palkkioksi tikkaria. Behaviorismin mukaan oppiminen myös nähdään erityisesti ulkoa tulevien ärsykkeiden seurauksena, eikä ota huomioon itse oppijan tunteita, ajatuksia ja motivaatiota.

Toinen oppimisteoria on sosiaalinen oppimisteoria. Sen mukaan oppimiseen liittyy mallin ja esimerin tarkkailu. (Pruuki 2008, 12.) Ihminen tarkkailee jatkuvasti ympäristöään ja muita ihmisiä, ja seuraa, saako toinen ihminen käytöksestään palkkion vai rangaistuksen. Jos vaikka koulussa lapsi seuraa luokkatoverinsa käyttäytymistä ja huomaa, että luokkatoveri saa tietynlaisesta käyttäytymisestä opettajalta kehuja ja toisenlaisesta käyttäytymisestä toruja, alkaa lapsi itse käyttäytyä perässä sen mukaan, mistä toinen on saanut kehuja. Behaviorismin sijaan tämä teoria siis ottaa huomioon sen, ettei ihminen opi pelkästään itseensä kohdistuvista asioista, vaan huomioi myös ympäristönsä ja muut ihmiset. Teoria on kuitenkin vajavainen siinä mielessä, ettei se ota huomioon ihmisen kykyä olla kriittinen muiden käytöstä kohtaan (Pruuki 2008, 12). Lapsi voi myös mieltää luokkatoverinsa käytöksen, josta tämä oli saanut kehuja, opettajan miellyttämiseksi ja tahtoo itse toimia toisin ja etsiä itse oman tapansa ansaita palkkoita.

Humanistinen ja kokemuksellinen oppimisteoria korostaa ihmisen vastuuta omasta oppimisestaan. Teorian mukaan oppiminen etenee neljän eri vaiheen kierroksena. Kierros lähtee oppijan omasta kokemuksesta, jonka jälkeen oppija reflektoi ja tutkailee oppimaansa, jonka jälkeen oppija käsitteellistää oppimansa ja sitten kokeilee oppimaansa käytännössä, minkä jälkeen kierros alkaa alusta. (Pruuki 2008, 13-14.) Teoria on melko pätevä siinä mielessä, että ihmisen oppiminen jostain asiasta ei tapahdu vain kerran, vaan syvälliseen oppimiseen kuuluu se, että opittua asiaa myös pohdiskellaan, testataan ja että siihen palataan myöhemmin uudestaan. Lapsikaan ei esimerkiksi aina välttämättä ymmärrä annettua tehtävänantoa vaikkapa jostain ohjatusta askartelusta, vaan miettii, miten ohjeet menivätkään ja testailee. Myöhemmin lapsi saattaa olla pettynyt askartelemaansa asiaan ja miettii mikä meni vikaan, ja kokeilee sitten

uudestaan edellisen oppimansa pohjalta. Teoria ei kuitenkaan toimi kaikissa tapauksissa, esimerkiksi jos oppijalla ei ole motivaatiota opittavaan asiaan tai jos aiempaa kokemusta asiasta ei juuri ole (Pruuki 2008, 14). Oppijan on itse oltava kiinnostunut opittavasta asiasta, tai oppimisen vaiheiden kiertoa ei tapahdu. Ohjaajan tai opettajan rooli teorian toimimaan saamisessa on auttaa oppijan motivaation syttymisessä.

Näiden lisäksi on vielä kognitiivinen ja konstruktivistinen oppimisteoria. Toisin kuin behavioristisessa oppimiskäsityksessä, kognitiivinen teoria ottaa huomioon ihmisen sisäiset, tiedoiset tekijät kuten muistin, ajattelun ja havainnointikyvyn, ja huomioi sen, että ihminen käsittelee tietoja aktiivisesti. Konstruktivistinen oppimisteoria pohjautuu juuri kognitiiviseen oppimiskäsitykseen. Sen mukaan ihminen pyrkii jatkuvasti kehittämään ja rakentamaan omaa tietovarastoaan. (Pruuki 2008, 16-17.) Siinä on siis samankaltaisia piirteitä kuin kokemuksellisesakin oppimisteoriassa, siinä mielessä, että sekin ottaa huomioon ihmisen jatkuvan tarpeen kehittyä, ja ettei oppiminen tapahdu vain yhdellä kertaa. Oppiminen on prosessi, joka jatkuu ja toistuu, eikä vain yksittäinen tapahtuma. Konstruktivismi muodostuu kahdesta eri kategoriasta: yksilökonstruktivismista ja sosiaalisesta konstruktivismista. Yksilökonstruktivismilla tarkoitetaan yksilön omaa sisäistä oppimistaan ja omaa roolia oppimisprosessissa, kun taas sosiaalinen konstruktivismi huomioi yksilön ympäristön, muiden ihmisten käytöksen ja muilta ihmisiltä tulevan viestinnän (Pruuki 2008, 19-20). Ihminen oppii asioita pohtimalla niitä itse, kokeilemalla niitä käytännössä ja oman toimintansa reflektoinnin kautta, mutta tiedon on ensin tultava jostain oman itsen ulkopuolelta, yleensä toisilta ihmisiltä. Ihminen ajattelee omaa ja toisten toimintaa kriittisesti, mutta tarkkailee silti toisia ihmisiä ja ottaa mallia heidän toiminnastaan.

4.2 Opetus- ja oppimistyylit

Karkeasti jakaen oppimiskokonaisuudet voidaan jakaa viiteen eri vuorovaikutuksen tapaan: sanalliseen, kuvalliseen, toiminnalliseen, musiikilliseen ja draamalliseen ilmaisuun. Sanallisessa ilmaisumuodossa voidaan käyttää vaikkapa tarinankerrontaa, esitelmiä ja keskustelua, kuvallisessa valokuvia, videoita ja kuvataidetta. Toiminnallisessa vuorovaikutustavassa puolestaan voidaan käyttää vaikkapa leikkiä tai erilaisia käytännön harjoituksia. Musiikillisessa ilmaisussa käytetään musiikkia laulaen, kuunnellen ja soittaen, draamallisessa näytellen ja improvisoiden. (Vuorinen 2005, 65.)

Ihmisillä on neljä erilaista aisteihin perustuvaa modaaliteettia eli aistimieltymystä, joihin myös erilaiset oppimistyylit perustuvat. Näitä modaaliteetteja kutsutaan visuaalisiksi, auditiivisiksi, taktiillisiksi ja kinesteettisiksi. (Prashnig 2000, 191.) Eri ihmisten aistikokemukset voivat olla hyvin erilaisia ja kehittyvät eri tahtiin, minkä vuoksi toisilla ihmisillä toiset aistit ovat ikään kuin vahvempia kuin toisilla. Kukaan ei kuulu yhteen ainoaan kategoriaan, ei ole esimerkiksi ihmistä joka havainnoisi ympäristöään pelkästään visuaalisesti, mutta tämän esimerkkihenkilön visuaalinen aistimieltymys voi olla vahvempi kuin hänen auditiivisuutensa. Erityisesti aistimieltymysten kautta oppimisesta puhuttaessa tulee huomioda, että oppiminen perustuu suuresti muistiin ja muistamiseen. Erilaiset oppijat muistavat kukin paremmin tietyn aistin kautta havaitun asian kuin jonkin toisen aistin, ja nimenomaan asian hyvin muistaminen auttaa oppimaan ja osaamaan asian sisällön.

Aistimieltymyksistä kinesteettinen kehittyä pienellä lapsella ensimmäisenä. Lapsi oppii koko kehollaan aistimaan ympäristöään ja oppii siten ymmärtämään ympäröivää maailmaa. Taktiilinen modaaliteetti puolestaan viittaa tarpeeseen koskea kiinnostavia asioita. Taktiilinen oppija siis oppii lähinnä koskettelemalla ja kokeilemalla. (Prashnig 2000, 191-193.) Nämä molemmat ovat melko lähellä toisiaan, sillä molemmat käyttävät kokeilemista ja fyysistä kokemista apunaan. Kinesteettinen oppija kuitenkin oppii ehkä hieman kokonaisvaltaisemmin koko kehol-

laan, liikkeen ja kokeilemisen avulla, kun taktiiliselle oppijalle tärkeää on nimenomaan asioiden käsillä kosketteleminen. Kinesteettiselle oppijalle esimerkiksi urheilulajien oppiminen voi olla helpompaa kuin muille, koska kinesteettinen muistaa asiat hyvin liikkeen kautta. Kinesteettiselle oppijalle erilaisista vuorovaikutuksen tavoista parhaiten sopinee toiminnallinen ja draamallinen ilmaisumuoto. Taktiilista oppijaa puolestaan auttaa asioiden käsillä koskettelu, joten hän voi esimerkiksi muistaa ohjaajan tai opettajan kertoman asian paremmin, kun saa samalla hypistellä jotain käsissään. Taktiilinen oppija voi oppia helposti vaikkapa askartelun kautta. Taktiiliselle oppijalle eri ilmaisumuodoista sopii toiminnallisen lisäksi hyvin myös kuvallinen ilmaisumuoto, kun kyse on kuvan tekemisestä, esimerkiksi piirtämisestä tai muovailusta.

Visuaalinen oppija puolestaan oppii parhaiten näköhavaintojen kautta, tutkimalla ympäristöään katselemalla (Prashnig 2000, 193). Visuaalista oppijaa auttaa opetuksessa kaikenlaiset kuvat, kaavat ja kuvat. Visuaalinen oppija ei kykene muistamaan asioita niin helposti esimerkiksi pelkästään sen kuulemisen kautta, vaan tarvitsee tueksi visuaalisia virikkeitä. Esimerkkeinä tästä voisi olla kouluissa käytettävät diaesitykset, kirjoissa käytettävä kuvitus ja vaikka seurakunnan hartauksissa käytettävät kuvat ja rekvisiitta. Myös viime vuosina suosituiksi nousseet värityskirjat voisivat olla visuaaliselle oppijalle suuri apu. Visuaaliselle oppijalle paras ilmaisumuoto on tietysti kuvallinen ilmaisumuoto, mutta hänelle voisi toimia myös draamallinen ilmaisu ja sanallinen ilmaisu silloin, kun on kyse kirjoitetusta tekstistä.

Auditiivinen oppimistyyli taas viittaa kuuloaistiin ja asioiden oppimiseen kuulon avulla. Auditiivinen oppija kykenee muistamaan monimutkaisiakin ja yksityiskohtaisia asioita niiden kuulemisen jälkeen. (Prashnig 2000, 193.) Muille kuin auditiiviselle oppijalle minkään asian opiskeleminen pelkän kuulon avulla on hankalaa, mutta auditiiviselle oppijalle se riittää. Auditiivinen oppija voi käyttää apunaan esimerkiksi musiikkia, tai saattaa oppia kirjassa lukevan tekstin paremmin lukemalla sen ääneen. Auditiiviselle oppijalle sopivat hyvin sanallinen ja musiikillinen ilmaisumuoto. Auditiiviset oppijat, samoin kuin visuaalisetkin, ovat kuitenkin

melko harvassa, vaikka koulumaailmassakin käytetään paljon juuri näköön ja kuuloon perustuvia opetusmenetelmiä. Onneksi alakouluissa kuitenkin käytetään suhteellisen paljon myös käytännön ja kokeilun harjoituksia, toisin kuin korkeammilla oppiasteilla. Myös seurakunnissa opetus ja kasvatustyö ovat melko kokonaisvaltaista. Seurakuntien varhaisnuorisotyössä ei juuri näy perinteistä luokkamuodostelmaa, jossa lapset istuvat tuoleissa kuuntelemaan opettajan puhetta.

Miten sitten erilaiset oppijat ja erilaiset oppimistyyliä voidaan ottaa ohjaustilanteissa huomioon? Kun lapsiryhmässä on sekä visuaalista että kinesteettistä oppijaa, sekä muutama hyvin kuulemisen kautta oppiva, kuinka heidät kaikki voidaan ottaa samaan aikaan huomioon? Yksi ratkaisutapa tähän on se, että yksinkertaisesti vaihdetaan opetusmenetelmiä tarpeeksi usein ja käytetään eri toimintatapoja mahdollisimman monipuolisesti. Kun on hetken aikaa leikitty, voidaan siirtyä askarteluun. Hetken päästä voidaan alkaa maalailemaan ja kuunnella samalla hieman musiikkia. Mikäli mahdollista, ohjaajan olisi hyvä jo etukäteen kartoittaa, millaisista asioista ryhmän lapset pitävät ja mikä auttaa heitä kiinnostumaan ja motivoitumaan asioista.

4.3 Motivaatio

Motivaatio tarkoittaa sitä tekijää, joka saa ihmisen toimimaan, opettelemaan ja opiskelemaan, ja pyrkimään kohti uusia tavoitteita. Hyvä motivaatio on edellytys oppimiselle. Mikäli opittava asia ei kiinnosta oppijaa yhtään tai hän ei näe, miten hyötyy uudesta tiedosta tai taidosta, on asiaa hankala saada hänelle opetettua. On olemassa kahdenlaista motivaatiota: ulkoista ja sisäistä. Sisäistä motivaatiota on se, kun ihmisen motivaatio kohdistuu asian sisältöön itseensä, eikä vaikkapa asian tekemisestä seuraavaan palkkioon. (Pruuki 2008, 21-22.) Sisäisesti motivoitunut ihminen tahtoo oppia uutta ja on onnellinen uudesta tiedosta tai oppimastaan taidosta, eikä pelkästään siitä lopputuloksesta, minkä uudella tiedollaan tai taidollaan saa aikaan. Esimerkiksi sisäisesti motivoitunut opiskelija valitsee ylimääräisen kurssin sen sisällön vuoksi, eikä vaikkapa siksi, että sen käy joku opiskelukaverikin tai että siitä saa opintopisteitä.

Kun kyseessä on ulkoinen motivaatio, kohdistuu oppijan into uuteen asiaan sen sijaan jonkin ulkoisen tekijän toimesta (Pruuki 2008, 22). Ulkoisia tekijöitä voi olla vaikkapa ohjaajalta saatava kehu, muiden arvostus tai jokin fyysinen palkinto, tai toisaalta jokin rangaistus toimintaan osallistumatta jättämisestä. Ulkoista motivaatiota seurakuntaelämässä näkyy usein esimerkiksi rippikoulussa. Kun nuorelta kysytään, miksi tämä on tullut rippikouluun ja mitä hän toivoo rippikoulusta saavansa, vain harva vastaa, että häntä kiinnostaa oppia rippikoulun pääosallisesta sisällöstä, kristinuskosta. Usein kuulee, että tärkeimpänä syynä käydä rippikoulu on sukulaisilta saatavat rippilahjarahat konfirmaation jälkeen. Osa puolestaan vastaa tullessaan rippikouluun vanhempien painostuksesta taikka kavereiden perässä. Varhaisnuorten leirilläkin lapsi saattaa osallistua hänelle itselleen epämieluisaan toimintaan vain ohjaajan painostuksesta tai siksi, että vaihtoehtoinen toiminta olisi vielä epämieluisampaa.

Motivaatioon vaikuttaa paljon myös se, miten haastavaa toiminta tai opeteltava asia on, ja miten suurella todennäköisyydellä ihminen kokee suoriutuvansa siitä hyvin. Liian helppo tehtävä ei herätä motivaatiota, kun taas liian haastava tehtävä tukahduttaa motivaation. Jos pelkää, että epäonnistuu tehtävässä, ei intoa tehtävään ole alun alkaenkaan. (Pruuki 2008, 22-23.) Ryhmän ohjaajan tulee siis tuntea ryhmän taitotaso ja laatia ryhmälle sellaista toimintaa, joka ei ole liian vaikeaa mutta joka antaa kuitenkin tarpeeksi virikkeitä. Jos vaikka lapselle annetaan jokin tehtävä joka vaikuttaa hänen mielestään liian vaikealta tehdä, tukahtuu lapsen motivaatio alkuunsa, eikä lapsi loppujen lopuksi tee mitään epäonnistumisen pelossa. Motivaation voimakkuus on tavoitteen henkilökohtaisen merkityksen, arvon ja kiinnostavuuden, sekä tavoitteen saavuttamisen todennäköisyyden tulo – jos jompikumpi on nollassa, ei motivaatiota ole lainkaan (Vuorinen 2005, 20). Jos lapsi puolestaan kokee, että tehtävä on liian helppo, kokee hän koko tehtävän tyhmäksi ja saattaa sen vuoksi jättää tekemättä sen. Ohjaajan pitää siis osata tarjota tarpeeksi haastavia tehtäviä, ja auttaa lapsen motivaation kohottamisessa saamalla hänet uskomaan, että hän osaa tehdä sen, jos tehtävä vaikuttaa liian haastavalta lapsen mielestä.

Oppimisen arviointi ja aiemmat kokemukset aiheesta ovat myös tekijöitä, jotka vaikuttavat paljolti motivaation vahvuuteen (Pruuki 2008, 23-24). Oppimisen arviointi liittyy oppijan ulkoiseen motivaatioon. On suuri merkitys, annetaanko annetusta tehtävästä jokin numeroarvosana, suullinen palaute vai ollaanko sitä arvioimatta mitenkään. Numeroarvosana voi ahdistaa ja antaa lapselle paineita tehtävästä suoriutumiseen, mutta toisaalta täysin arvioimatta jättäminen taas saattaa antaa lapselle sen mielikuvan, ettei työllä ole merkitystä.

Erityisesti jos lapsella ei ole annettuun tehtävään sisäistä motivaatiota, tulee ohjaajan huomioida lapsen tekeminen ja tekemisen lopputulos jollain tavalla, jotta lapsi huomaa, että tehtävän suorittamisella on merkitystä. Seurakunnan toiminnassa arvosanoja ei anneta, vaan se on koulun tehtävä, mutta seurakunnissakin ohjaajan tulee olla valmis antamaan tehdystä työstä jokin palaute. Esimerkiksi jonkin askartelun päätteeksi on hyvä antaa askartelutuotoksesta lapselle jonkinlainen kehu. Jos lapsella on ollut vastaavanlaisesta toiminnasta aiemmin huonoja kokemuksia, jos lapsen aiempia askarteluja on vaikkapa jätetty huomiotta tai niistä on saatu huonoa palautetta, saattaa lapsi uskoa, ettei hän osaa askarrella ja hänen motivaationsa askarteluun on matalalla. Kun lapsi sitten saakin askartelusta positiivista tai edes rakentavaa palautetta, lapsi huomaa, ettei hänen tekemänsä työnsä ollut turhaa, vaikkei hän varsinaisesti itse olisikaan ollut askartelusta kiinnostunut. Ohjaajan kannustavalla otteella on siis suuri merkitys lapsen motivaatioon. Parhaassa tapauksessa käy niin, että onnistumisen kokemusten kautta tehtävää suorittaessa oppijan motivaatio vain kasvaa (Pruuki 2008, 24).

5 TAIDEKASVATUS

On monia tapoja oppia asioita, ja ihmiset käyttävät eri aistejaan asioiden havainnoimiseen ja oppimiseen. Toinen oppii parhaiten kuulemalla, toinen näkemällä, kolmas koskemalla. Taidekasvatuksen, taiteen tutkimisen ja monipuolisesti taiteen tekemisen avulla ihminen pääsee käyttämään kaikkia aistejaan ja oppimistyylejään. Taiteenlajejakin on olemassa useita. Kuuntelemalla oppivalle sopii esimerkiksi parhaiten musiikki ja visuaalisesti oppivalle kuvataide. Seuraavaksi kerron siitä, mitä tekemistä luovuudella on taiteen ja taidekasvatuksen kanssa, mitä taidekasvatus on ja miten sitä käytetään ja voidaan käyttää seurakunnan varhaisnuorisotyössä.

5.1 Ihmisen luovuus

Luovuus on sitä, että etsitään ja löydetään uusia vaihtoehtoja ja näkökulmia erilaisiin asioihin. Luova ihminen keksii ongelmaan monia ja uusia ratkaisuja sen sijaan että tyytyisi yhteen, vanhaan tuttuun tapaan, eikä pelkää keksiä ideoita, jotka eivät ehkä muille merkitse mitään. (Sولاتie 2009, 20.) ”Näin on aina tehty ja näin tullaan aina tekemään” voi olla tuttu lause sellaiselle, joka ei ole tottunut toimimaan luovasti tai jonka luovuudelle ei ehkä aina ole annettu tilaa. Eiluova ihminen tyytyy tekemään asiat yhdellä samalla totutulla tavalla, mutta luova ihminen etsii jatkuvasti uusia toimintamalleja. Tokikaan ihmisiä ei voida karkeasti jakaa luoviin ja eiluoviin, vaan jokaisella on jonkinlainen kyky luovuuteen. Ei ole olemassa ihmistä, jolla ei olisi minkäänlaista taipumusta luovuuteen. Toisille vain on luontaisempaa ja vaivattomampaa käyttää luovuutta kuin toisille.

Lapselta luovuus onnistuu luonnostaan, kunnes hän alkaa saamaan neuvoja ja kieltoja sitä koskien, miten asiat oikeasti pitäisi tehdä. Lapsen luovuus saadaan tukahdutettua sillä, että lapsi laitetaan johonkin ahtaaseen lokeroon tai aletaan liikaa opastaa, miten mitään tehdään

oikeaoppisesti. (Uusikylä 2001, 15.) Esimerkiksi koulujen kuvaamataidon tunneilla tähän törmää usein: oppilaalle annetaan tietty tehtävänanto ja tässä tehtävänannossa pitää pysyä. Jos oppilas tekee jotain muuta kuin mitä tehtävänannossa on määrätty, hän saa kritiikkiä ja häntä pyydetään korjaamaan virhe, ja jos valmis työ poikkeaa tehtävänannon kuvauksesta, saa oppilas huonon arvosanan työstään. Toki oppilasta tulee opastaa vaikkapa jonkin tietyn tekniikan oppimisessa ja varmistaa, että oppilas käyttää tekniikkaa oikein, muttei alkaa liikaa rajoittaa sitä, mitä oppilas tekee tekniikan rajoitteiden sisäpuolella. Jos lapsi saa jatkuvasti toruja siitä, miten hän luovuuttaan toteuttaa, alkaa hän rajoittaa luovuuden käyttöönsä siinä uskossa, ettei ole oikein olla luova.

Luovaan prosessiin tarvitaan aikaa ja rauhaa ideoiden syntymiseen. Luovan prosessin toimimisen kannalta on tärkeää, että henkilö saa itse pohtia ratkaisua ajatuksiinsa, koska liian tiukat ohjeet vain estävät luovuutta, samoin kuin liiallinen kiirekin. (Uusikylä 2001, 17-18.) Luova prosessi ei useinkaan ole pelkästään sitä, että saadaan jokin idea, joka sitten tuosta vain toteutetaan. Luova prosessi lähtee usein jostain ajatuksesta, jota sitten pyöritellään mielessä moneen suuntaan, sitten ehkä testataan käytännössä ja sen jälkeen vielä muokataan, ennen kuin varsinaisen työskentelyä aloitetaan. Vielä käytännön työskentelyä tehdessä, esimerkiksi maalausta maalatessa, ajatukset ja ideat saavat muovautua ja lopputuloksena valmis työ voi olla hyvinkin erilainen kuin miksi sen tekijä sen aloittaessaan kuvitteli. Luova prosessi on siis hyvin monivaiheinen ja muuttuva. Jos aikaa työn toteuttamiseen ei ole tarpeeksi, ei prosessin kannalta tärkeä mielikuvitus ehdi muovata ajatuksia ja lopputuloksesta tulee helposti keskeneräisen näköinen ja sekava.

Luovuutta tukahduttavat myös liialliset ulkoa annetut paineet ja liian kriittinen palaute. Myöskään palkkiot eivät synnytä luovuutta pitkäaikaisesti, vaan innostavat korkeintaan vähäksi aikaa. (Uusikylä 2001, 18.) Jos kaikki ryhmän lapset ovat saaneet saman tehtävänannon, josta ei ole lupaa poiketa, alkaa lapsi vertailla omaa työtään muiden töihin. Hän saattaa pyrkiä tekemään kaikkensa sen eteen, että olisi jollain tapaa parempi kuin muut ja että hänen työnsä jottenkin erottuisi joukosta. Tällainen harvoin kuitenkaan lisää luovuutta, vaan tuo vain paineita.

Luovuus tukahtuu, jos tärkein painopiste on tavoitteessa eikä prosessissa itsessään. Tämän vuoksi myös palkkiot ovat huono kannuste. Lapsi kyllä aloittaa työskentelyn innolla, mutta lannistuu, kun huomaa, miten paljon työtä joutuu tekemään tavoitteeseen päästäkseen.

Jotta voidaan tukea lapsen luovuutta, pitää tukea hänen sisäistä motivaatiotaan (Uusikylä 2001, 21). Motivaatio liittyy vahvasti luovuuteen. Ohjaako lapsen luovuutta ulkoinen motivaatio, eli vaikkapa jokin palkinto tai kehu suorittamisesta, vai sisäinen motivaatio, eli tahtooko lapsi itse ryhtyä luovaan prosessiin? Haluaako lapsi itse ottaa siveltimen käteen ja alkaa maalamaan siksi, että hän pitää maalaamisesta vai tekeekö hän sen vain siksi, että opettaja antoi hänelle luvan jäädä välitunniksi sisälle, jos hän tekisi työnsä loppuun kunnolla? Mikäli lapsi maalaa omaksi ilokseen, tulee hänen työstään todennäköisemmin yksityiskohtainen, mielikuvituksellinen ja lapsen sielunmaailmaa hyvin kuvaava, kuin jos hän olisi maalannut vain jonkin palkkion toivossa.

5.2 Mitä on taidekasvatus?

On olemassa käsitys, jonka mukaan tapoja hahmottaa maailmaa on neljä: tiedollinen, moraalinen, käytännöllinen ja esteettinen. Tiedollisella hahmotustavalla etsitään sitä, mikä on totta, moraalisella hahmotellaan oikean ja väärän ero, käytännöllisellä sitä mikä toimii ja esteettisellä sitä, mikä on kaunista ja rumaa. Mitä useammat hahmotustavan ihminen hallitsee, sitä paremmin hän hallitsee myös elämäänsä. Taidekasvatuksella pyritään tukemaan nimenomaan lapsen esteettistä maailmanhahmotuskykyä. (Hellström 2006, 50.) Koska hyvään kykyyn kohdata maailma ei riitä pelkästään yksi hahmotustapa, ei myöskään pelkästään taidekasvatus riitä lapsen kokonaisvaltaiseen kasvuun. Se on kuitenkin kätevä opetus- ja oppimismenetelmä, joka tukee lapsen kasvua ja antaa hänelle paljon eväitä tulevaan elämään, sekä tuo tekijälleen iloa ja välineen itseilmaisuun (Karppinen 2008, 109).

Lasten ja nuorten taidekasvatukseen kuuluu kaksi eri suuntausta, jotka ovat lapsille ja nuorille suunnattu taide ja lasten ja nuorten itse tekemä taide (Ruokonen 2006, 14). Erityisesti lapsille suunnattua taidetta löytyy helposti. Kauppojen hyllyihin on selkeästi merkitty lapsille suunnatut tuotteet, kuten lastenelokuvat ja lastenmusiikki, ja aamulehtien sivuilla mainostetaan lapsille suunnattuja näytelmiä ja konsertteja. Myös nuorille suunnattuja elokuvia, musiikkia ja kirjallisuutta on olemassa. Taidekasvatukseen kuitenkin liittyy vahvasti myös lapsen tai nuoren itse tekemänsä taide, johon kuuluvat hänen tekemänsä piirustukset, laulut ja esitykset. Kuitenkin näistä suuntauksista molemmat kehittävät lapsen ja nuoren luovuutta.

Taidekasvatuksella on kolme päätavoitetta: taiteessa oppiminen, taiteesta oppiminen ja taiteen kautta oppiminen. Taiteessa oppiminen merkitsee erilaisten taidemenetelmien ja välineiden käyttöä. (Ruokonen 2006, 16.) Lapsi tai nuori oppii konkreettisesti itse tekemällä, miten sivelintä käytetään, mitä värejä pitää sekoittaa saadakseen aikaan tietyn sävyn, mikä ero akvarellimaalauksessa on laveeraamisella ja kuivalle paperille maalaamisella ja miten apuviivoja käytetään, jotta perspektiivit saadaan toimimaan piirroksessa. Taiteessa oppiminen tarkoittaa siis taiteen tekemisen oppimista.

Taiteesta oppiminen puolestaan tarkoittaa valmiiseen, olemassa jo olevan taiteeseen tutustumista (Ruokonen 2006, 16). Taiteesta oppiminen voi olla esimerkiksi sitä, että mennään taidemuseoon ja pohditaan, mitä tekniikoita jonkin maalauksen maalaamisessa on käytetty, miten maalaus kuvastaa aikakautensa yhteiskuntaa ja miten maalaus on vaikuttanut kulttuuriin. Taiteesta oppiminen heijastuu jonkin verran myös taiteessa oppimiseen. Oppiessaan taiteesta muiden taiteilijoiden, muusikoiden, tanssijoiden tai vaikkapa elokuvantekijöiden kautta, ihminen saa inspiraatiota myös oman taiteensa tekemiseen. Kuvaamataidon tunnilla koulussa-kin lapset saattavat verrata muiden luokan jäsenten töitään omaansa, ottaa mallia toisiltaan ja hyödyntää muilta saamiaan ideoita omassa työssään.

Taiteen kautta oppiminen eroaa edellisestä kahdesta taidekasvatuksen tavoitteesta siten, että siinä ei opita itsessään taiteesta, vaan taiteen avulla opitaan muista elämän osa-alueista (Ruokonen 2006, 16-17). Pieniä yksityiskohtia piirtäessään tai värittäessään yrittäen pysyä viivojen sisäpuolella lapsi kehittää motorisia taitojaan, samoin kuin tanssiensaankin. Sosiaalisia taitoja opitaan tehtäessä omia töitä ja seuratessa, mitä muut tekevät, tai tehdessä yhteisiä töitä muiden lasten kanssa, ja tunteidenkäsittelytaitoja kun maalataan sitä miltä sisällä tuntuu, vaikkapa musiikin soidessa taustalla. Myös koulukirjojen kuvitusten voitaisiin luokitella olevan osa taiteen kautta oppimista – lapsi tai nuori oppii hahmottamaan ja ymmärtämään paremmin, mitä oppikirjassa kerrotaan, kun tekstiä tukee kuvitus. Myös valokuvat voidaan luokitella taiteeksi, mutta esimerkiksi historian ja uskonnon oppikirjoissa käytetään usein kuvituksena vanhoja, tunnettujen tekijöiden kuten Albert Edelfeltin tai Michelangelon teoksia. Taiteen kautta oppimista tapahtuu siis itse tehdessä kuin muidenkin taiteilijoiden tuotosten kautta.

Lapselle luovuus ja sen käyttö on luontaista. Lapsi myös oppii luovan tekemisen kautta. (Pentikäinen 2006, 28.) Jo pienenä lapsi oppii ottamaan kynän käteen ja piirtämään paperille, laulamaan, kertomaan tarinoita, muotoilemaan hiekasta linnoja ja leikkimään mitä mielikuvituskellisempia leikkejä. Lapsen mielikuvitus on lähes rajaton, ja lapsi osaa vielä käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan olematta yhtä itsekriittinen tuotostensa suhteen, kuin aikuiset usein ovat. Lapsi myös oppii ympäristöstään taiteen avulla. Lapsi huomaa ympäröivästä maailmasta jotain uutta ja myöhemmin jäsentää oppimaansa piirtämällä sen paperille. Taide onkin lapselle myös viestintäkeino – aikuinen voi ymmärtää paremmin sitä, mitä lapsen mielessä liikkuu tarkastelemalla tämän tuottamia kuvia (Pentikäinen 2006, 28). Lapselle on hyvä myös antaa mahdollisimman väljät raamit sen suhteen, miten hän työnsä toteuttaa, koska liiallinen ohjeistus tukahduttaa luovuuden.

Taide myös kehittää lapsen kognitiivisia taitoja. Lapsi tarvitsee kykyä aktiiviseen ajatteluun, jotta hän saa ratkaistua, miten saa siirrettyä tunteensa, tietonsa ja oppimansa asiat taiteelliseen tuotokseen. (Pentikäinen 2006, 33.) Kuvataiteessa ei juuri käytetä sanoja, joten lapsen tulee

osata muuttaa sanat jo mielessään kuvaksi, ennen kuin voi ratkaista, miten ilmaista ajatuk-
sensa teoksessaan. Tämän vuoksi onkin kätevää opettaa lähes mikä tahansa asia lapselle tai-
teen avulla, koska silloin lapsi joutuu väkisinkin ajattelemaan ja jäsentelemään asiaa mieles-
sään. Jos lapselle opettaa asian niin, että tämä vain lukee tai kuulee asian jostain eikä sitä käsi-
tellä sen enempää, ei asia todennäköisesti jää kovinkaan tarkasti muistiin. Mitä useamman ais-
tin tai taidon kautta asian oppii, sen paremmin sen myöhemmin muistaa ja hallitsee. Kun asian
kuulemisen lisäksi myös näkee ja tuntee, saa siitä kokonaisvaltaisemman käsitteen. Taiteella
on myös kyky tehdä opittavasta asiasta oppijalle henkilökohtaista, koska taiteelle on ominaista
kykyä synnyttämän kokijalleen tai tekijälleen jokin sisäinen tunnetila (Hellström 2006, 50).
Kuullessaan melankolista musiikkia ihminen saattaa tuntea itsensäkin apeaksi tai surulliseksi,
ja onnistuessaan maalauksessaan ihminen tuntee onnistumisen riemua ja ylpeyttä. Tällä tavoin
oppimisesta tulee henkilökohtaista, ja siten myös tulokset oppimisessa ovat pysyvämpiä.

Taidekasvatukseen liittyy myös käsitys innostamisen pedagogiikasta. Sen tavoitteena varhais-
nuorten taidekasvatuksen kontekstissa se, että saadaan lapsi kiinnostumaan ja innostumaan
käsillä tekemisestä ja taiteen tuottamisesta niin, että se tuo hänelle iloa ja halua kokeilla uutta
ja ylittää rajojaan (Karppinen 2008, 101). Lapsella kyllä riittää luovuutta, mutta lapsen voi olla
joskus hankala kanavoida luovuuttaan taiteen kautta. Lapsella voi olla mielessään jokin ajatus
taikka tunnetila, muttei tiedä miten ilmaisisi itseään, eikä välttämättä uskalla yrittääkään epä-
onnistumisen pelossa. Liiallinen itsekriittisyys tuhoaa luovuuden. Aikuisen on tästä syystä
hyvä olla lapsen tukena, opastaa lasta, innostaa tätä käyttämään mielikuvitustaan ja koittaa
saada tämän tekemään pelkästä tekemisen ilosta, lopputuloksesta niinkään välittämättä. Ai-
kuinen voi näyttää mallia ja osoittaa, ettei hänkään tai hänen tuotoksensakaan ole täydellisiä,
vaan että tärkeintä on nauttia tekemisestä. Pää tavoitteena on saada innostettua lasta niin, että
taiteen tuottamisesta tulee hänelle mielekästä. Lapsi ei ehkä itse tiedä, mikä taiteenmuoto
häntä kiinnostaisi ja mistä syntyisi into luovuuden käyttöön. Aikuinen voi opastaa ja ohjata
lasta kokeilemaan erilaisia asioita, kunnes jokin niistä paljastuu mieluisaksi.

Innostamisen tarkoitus on tehdä innostaja, kuten opettaja tai ohjaaja itsensä, tarpeettomaksi ja saada lapsi ennen kaikkia ajattelemaan itse ja tekemään itsenäistä luovaa työtä (Karppinen 2008, 102-103). Innostamisen perustana onkin juuri se, että aikuinen ohjaa lapsen oikeaan suuntaan, muttei ohjeista liian tarkkaan, miten mikäkään vaihe toteutetaan tai anna valmiita vastauksia, vaan antaa lapsen pohtia ja kokeilla itse ja tarvittaessa neuvoa, mikäli lapsi neuvoja pyytää. Näin lapsi oppii pikkuhiljaa itse ratkaisemaan ongelmat ja antamaan kykyjensä puhua puolestaan.

Kun puhutaan taidekasvatuksesta tai taiteesta ylipäätään, tulee ihmisille usein ensimmäisenä mieleen kuvataide. Kuvataiteeseen kuuluu muun piirtäminen, maalaaminen, muovailu, veistäminen ja valokuvaus, eli kaikki missä tehdään jonkinlainen pysyvä kuva, jota voidaan katsella. Taiteenlajeja on kuitenkin kuvataiteen lisäksi olemassa monia muitakin. Liikkuva kuva kuten elokuva, tanssi, näytteleminen, tarinoiden ja runojen kirjoittaminen, käsityö ja jossain määrin jopa leikki, koska vapaassa leikissä käytetään paljon mielikuvitusta ja luovuutta, ovat kaikki taidetta.

Taidekasvatusta ei aina juuri osata arvostaa. Kouluissakin taideaineiden osuus opetuksesta on laskenut rajusti viime vuosisadan alusta tähän päivään. Taidekasvatuksella kuitenkin on oma merkityksensä: se opettaa ihmistä hahmottamaan ympäristöään paremmin, antaa eväitä luovaan ongelmanratkaisukykyyn sekä parhaimmillaan vaikuttaa positiivisesti ihmisen henkiseen hyvinvointiin. (Ruismäki 2008, 142.) Taidetta löytyy elinympäristöstämme joka puolelta. Musiikki soi kauppakeskuksissa ja radiossa, erilaisia kuvia löytyy taidegallerioiden lisäksi sanoma- ja aikakauslehdistä ja puistoissa seisoo erilaisia patsaita ja monumentteja. Taidekasvatuksen avulla ihminen oppii ymmärtämään ympäristöään ja kulttuuriaan paremmin. Ihminen myös oppii minkä tahansa asian paremmin, kun oppii sen monen aistin tai erilaisten tekemisten kautta. Miksi siis jättää taidekasvatus vähemmälle merkitykselle?

Taidekasvatuksella voidaan siis tarkoittaa sekä kasvatusta taiteen tuntemiseen ja tekemiseen, kuin myös sitäkin, että kasvatetaan ja opetetaan muita asioita taiteen avulla (Hellström 2006,

50). Taidekasvatus mielletään suurimmaksi osaksi taiteen opettamiseksi, eli siihen, että opetetaan, miten mikäkin taiteenlaji toimii, millaisia välineitä ja tarvikkeita tulee käyttää ja millä tekniikoilla tulee millaistaikin jälkeä, tai esitellään muita taiteilijoita ja opitaan heidän töistään. Taidekirjallisuudesta kertova kirjallisuuskin vaikuttaisi kertovan pääosin juuri tämän kaltaisesta taidekasvatuksesta. Opinnäytetyössäni keskityn kuitenkin juuri jälkimmäisen kaltaiseen taidekasvatukseen, eli siihen, että opetetaan tuntemaan muita asioita - tässä tapauksessa hengellisiä asioita, tarkemmin ottaen liturgisten värien merkitystä – taiteen tekemisen ja tutkimisen avulla. Taidekasvatus on kasvatusmenetelmä itsessään, mutta sitä voidaan käyttää myös muun kasvatuksen ja opetuksen tukena.

5.3 Taidekasvatus seurakunnissa

Yksi esimerkki taidekasvatuksen käytöstä seurakunnissa löytyy Milka Lähteen opinnäytetyöstä *Psalmimaaailma – interaktiivinen taidenäyttely nuorten hengellisen kasvun tukena* (2010). Opinnäytetyönä rakennettiin nuorten kanssa *Psalmimaaailma*-näyttely HOPE09-tapahtumaan. Näyttelyyn nuoret osallistuivat tekemällä näyttelyyn muun muassa tekemällä sinne taideteokset ja muulla tavalla sisustamalla näyttelytilan. Teokset tehtiin pääosin roskista ja kierrätysmateriaaleista (Lähde 2010, 6). *Psalmimaaailma*-nimeenkin viitaten, aiheet teoksiin löytyivät pääosin psalmeista. *Psalmimaaailmassa* nuoret oppivat Raamatusta tekemisen, kokemisen ja kokeilun kautta – se siis oli taidekasvatusta parhaimmillaan. (Lähde 2010, 83.) *Psalmimaaailma* ilmeisesti oli tapahtumana onnistunut, mutta se on toimintamuotona kuitenkin siinä mielin rajallinen, että se on nimenomaan pitkäkestoinen projekti. Nuorten pitää sitoutua projektiin pitkäksi aikaa ja projekti vaatii nuorilta suuren työpanoksen. Seurakunnilla on siis tarvetta myös sellaisille taidekasvatusmenetelmille, joita on helppo käyttää seurakunnan toiminnan arjessa, ja jotka eivät tarvitse niin paljoa vaivannäköä ja aikaa.

Seurakunnissa yksi suosituksi noussut opetusmuoto on lattiakuvatyöskentely. Suomeen lattiakuvamenetelmä rantautui vuonna 2005, jolloin sitä alettiin käyttää niin lasten päiväkerhoissa, diakoniatyössä kuin rippikoulussakin (Aitlahti, Keränen-Pantsu, Mäkinen & Reina 2017, 12). Siitä asti lattiakuvia on käytetty seurakunnan monissa eri työmuodoissa osana kokonaisvaltaista opetusta. Menetelmän peruskaava on se, että lapset istuvat ringissä samalla kun ohjaaja esittelee heille jonkin kertomuksen tai opetuksen, samalla kun ohjaaja ja lapset muodostavat lattialle kuvaa erilaisista materiaaleista, kuten kankaista. Lattiakuvissa yhdistyy dialoginen, osallisuuden, läsnäolon ja voimaantumisen sekä leikin ja luovuuden pedagogiikka (Aitlahti ym. 2017, 14). Lattiakuvatyöskentelyssä lapsi pääsee itse osallistumaan tekemällä ja kokeilemalla, ja pääsee myös eläytymään ja käyttämään monia aistejaan ja taitojaan. Työskentelyssä käytetään sanallista kertomista, visuaalista ilmaisua ja käytännön kautta tekemistä ja liikkumista. Lapset pääsevät vuorovaikuttamaan toistensa ja ohjaajan kanssa, mutta saa myös tilaa omalle pohdinnalle. (Aitlahti ym. 2017, 15.) Lattiakuvatyöskentely on monimuotoisuudessaan uskonnonpedagogiikkaa parhaimmillaan, sillä se sopii melko lailla kaikenlaisille oppijoille. Lattiakuvat voidaan mieltää myös eräänlaiseksi taidekasvatusmenetelmäksi, sillä sekä tarinankerronta että visuaalisen kuvan luominen ovat siinä vahvasti läsnä. Lapset pääsevät osallistuman kerrontaan, katsomaan kuinka kuva muodostuu ohjaajan koostamana lattialle ja pääsevät myös itse osallistumaan sen luomiseen.

Eräs toinen taiteellinen raamatunopetus- ja oppimismuoto, joka tosin on monelle vielä melko tuntematon, on "bible journaling". Työskentelymenetelmään kuuluu alleviivausta, väritystä, piirtämistä, askartelua ja skräppäystä. Bible journalingin tavoitteena on pysähtyä Raamatun tekstin äärelle ja löytää sieltä itselle merkityksellisiä kohtia, ja tutkia niitä rauhassa taiteen ja tekemisen kautta (Magness 2016). Työskentely on melko vapaamuotoista. Yksinkertaisimmillaan se tarkoittaa Raamatun tutkimista ja mielenkiintoisten tai ajatusta herättävien kohtien poimimista alleviivaten, muistiinpanojen ja Raamatun erilaisilla välineillä koristelemisen avulla. On olemassa jopa erityisesti bible journalingia ajatellen tehtyjä Raamattuja, joissa sivut ovat hieman paksumpia, ettei esimerkiksi värikynien värit mene sivun läpi, ja marginaalit ovat suurempia, jotta sivuilla on tilaa koristelulle ja muistiinpanoille. Menetelmää ei tosin juurikaan

seurakuntien varhaisnuoriso- tai nuorisotyössä vielä käytetään, mutta se on hyvä mainita, koska se herättää ihmisissä yhä enemmän kiinnostusta. Ehkä se tulevaisuudessa muodostuu suosituksi myös nuorisotyössä.

Näiden lisäksi seurakuntien varhaisnuorisotyössä kerhoissa, leireillä ja muualla toki käytetään perinteisempiäkin työskentelytapoja ja ilmaisumuotoja, kuten laulua, piirtämistä, maalamista ja askartelua. Lapsille voidaan antaa jokin tietty aihe mistä piirtää tai maalata, tai johonkin hengelliseen tai kasvatukselliseen aiheeseen liittyvä värityskuva väritettäväksi, tai vaikkapa jouluna voidaan askarrella jotain enkeleihin liittyvää. Seurakunnilla kuitenkin vaikuttaisi olevan melko vähän mitään työskentely- ja opetusmenetelmiä, jotka oltaisiin suunniteltu nimenomaan taidekasvatuslähtökohtaa ajatellen.

6 OPINNÄYTETYÖN VAIHEET

Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena tuotin Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorisotyölle materiaalipaketin, jossa on erilaisia taidekasvatukseen perustuvia tehtäviä. Näiden tehtävien avulla lapsille voidaan opettaa liturgisia värejä. Materiaalipaketin kehittämisen aloitin kehittämällä taiderastiradan, jota pääsin seurakunnan toiminnassa kesällä 2017 testaamaan. Seuraavaksi aion kertoa siitä, miten materiaalipaketin suunnittelu, valmistelu ja tuottaminen etenevät, millaista palautetta tuotoksesta sain ja miten kehitin materiaalipaketin lopulliseen muotoonsa rastiradasta annettujen palautteiden perusteella.

6.1 Suunnittelu ja valmistelu

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä opinnäytetyönä värityskirja. Värityskirjat ovat tulleet muutaman viime vuoden sisällä aikuistenkin suosioon ja niitä onkin markkinoilla monia erilaisia. Ilmiön myötä on tullut ilmi, että värittäminen auttaa joitain keskittymisen ja oppimisen kanssa, minkä vuoksi suunnittelin itsekin värityskirjan tekoa. Värityskirja olisi koostunut esimerkiksi Jeesuksen vertauksiin ja kertomuksiin pohjautuvista kuvista, tai sitten kirkkovuoden pyhiin liittyvistä kuvista. Idea oli kuitenkin loppujen lopuksi liian suuritöinen, joten päätin keksiä jotain muuta. Ajatus kirkkovuodesta jäi kuitenkin mieleen, ja lopulta päädyin suunnittelemaan ja toteuttamaan rastiradan, jossa kirkkovuoden teemoja opitaan liturgisten värien kautta. Pyrin kehittämään rastiradalle tehtäviä monipuolisesti ja siten, että lapset saisivat työskennellä sekä yksilöllisesti että yhdessä muiden kanssa. Rastiradasta saatujen palautteiden pohjalta sitten jatkokehitin radan ympärille materiaalipaketin, jonka pohjalta nuoriso-ohjaaja tai muu materiaalia käyttävä saa muovata oman ohjauskokonaisuutensa.

6.2 Rastiradan toteutus ja palaute

Toteutin rastiradan Ylivieskan seurakunnan kahdella varhaisnuorten leirillä heinäkuussa 2017. Ensimmäinen leiri oli 7-9 -vuotiaiden varhaisnuorten leiri ja toinen 9-11 -vuotiaiden leiri. Ylivieskan seurakunnan varhaisnuorten leireihin kuuluu tyttöjen leirejä, poikien leirejä sekä kaikkien, tyttöjen ja poikien leirejä. Leireistä molemmat, jossa rastiradan vedin, olivat sekä tyttöjen että poikien leirejä. Molemmilla leireillä toteutin rastiradan pääosin samanlaisena ja molemmilla leireillä rastien vetäjinä toimivat isokset. Ainoana erona leirien välillä oli se, että ensimmäisellä leirillä kullekin rastille oli varattu aikaa kaksikymmentä minuuttia, seuraavalla leirillä vartti. Testasin rastirataa kesällä yhdellä rippileirilläkin, tosin hieman ohimennen. Rippileirillä eräs toinen ohjelma jouduttiin huonon sään vuoksi perumaan, minkä vuoksi piti nopealla aikataululla kehittää tilalle jotain muuta, ja päädyimmekin ottamaan rastiradan tilalle. Tilanteen äkillisyyden vuoksi en ehtinyt keräämään leiriläisiltä tai isosilta kirjallista palautetta, mutta suullisen kyselyn perusteella rata vaikutti olleen suhteellisen mieluinen ja toimiva rippikouluikäisillekin.

Ennen rastiradan aloitusta kävin radan yhdessä läpi isosten kanssa ja kerroin vinkkejä, miten milläkin rastilla toimitaan ja mitä tulee ottaa huomioon. Sen jälkeen alustin rastiradan lyhyesti koko leirin kanssa. Kerroin, mitä radalla tehdään ja mihin aiheeseen liittyen. Kerroin lyhyesti, mitä käsite "liturgiset värit" tarkoittaa ja miksi niitä käytetään. Tämän jälkeen päästin leiriläiset isosryhmissään radalle. Radan eri pisteille olin tehnyt kunkin pisteen mukaisesta värisestä kartongista kyltit, jotka kertoivat selkeästi, millä radalla oltiin milloinkin. Sen lisäksi kullakin pisteellä oli ohjelappunen sekä tarvittavat välineet rastin suorittamiseksi. Radan jälkeen keräsin palautteet (LIITE 1) leirin muilta ohjaajilta, isosilta ja leiriläisiltä. Leiriläiset antoivat palautteen ryhmissä isosen johdolla.

6.2.1 Leiriläisten palautteet

Ensimmäisellä leirillä leiriläiset kokivat mielekkäimmäksi rastiksi vihreän rastin. Viidestä ryhmästä kolme vastasivat vihreän rastin olleen mukavin. Toiseksi parhaaksi rastiksi valikoituvat valkoinen ja musta rasti, jotka molemmat mainittiin kahden ryhmän palautteissa parhaimmaksi. Punaisesta ja violetista tykkäsivät molemmista yhdet ryhmät.

Yksi ryhmä mainitsi tylsimmän asian rastiradassa olleen istuminen ja odottaminen. Ensimmäisellä leirillä kullekin rastille olikin varattu kaksikymmentä minuuttia aikaa, eikä seuraavalle rastille saanut siirtyä ennen kuin siihen annettiin lupa, ettei jollekin rastille tulisi ruuhkaa ja edellinen ryhmä saisi suorittaa rastin rauhassa. Joillain rasteilla ryhmillä kesti vähemmän aikaa, minkä vuoksi heidän piti odotella seuraavalle rastille pääsyä, mikä koettiin tympeäksi. Tylsimmäksi rastiksi puolestaan valikoitui kolmen ryhmän palautteissa punainen rasti. Myös musta ja violetti rasti saivat yhdet maininnat. Viidestä ryhmästä neljä myös mainitsivat punaisen rastin olleen haastavin. Viidennen ryhmän mielestä kaikki rastit olivat helppoja. Punainen rasti pidettiin samassa rakennuksessa, josta kuulutin vaihdot, joten sitä pääsin myös eniten seuraamaan. Punaisella rastilla kuului tehdä laulu, jossa sai käyttää apuna jonkin tutun laulun sävelmää. Se oli rasteista ainoa, jossa annettu aika osoittautui rajalliseksi. Monella ryhmällä ensimmäiseksi haasteeksi osoittautui ensin alkuun pääseminen kaikille sopivan sävelmän valitsemalla, ja sen jälkeen sanoitus. Tästä voidaan päätellä, että rasti saattoi olla liian haastava ja monimutkainen 7-9 -vuotiaille. Rastin ohjeistuksen mukaan sanoitusten piti liittyä punaiseen väriin ja sen liturgiseen merkitykseen, muuten ryhmille annettiin aika vapaat kädet. Ehkä aihetta olisi pitänyt rajoittaa enemmän ja ohjeita selkeyttää, jotta rasti olisi ollut helpompi.

Viimeisen palautekyselyn kysymyksen avulla pyrin kartoittamaan, mitä leiriläiset oikein oppivat rastiradan avulla liturgisista väreistä. Leiriläiset saivat valita kaksi tai kolme väriä, joista kertoivat. Mustan värin merkitykseksi kaikki ryhmät muistivat joko kuoleman tai surun tai molemmat. Kaksi ryhmää muistivat valkoisen värin merkitsevän iloa. Punaisen värin merkitykseksi ehdotettiin tulen ja veren lisäksi myös rakkautta ja joulua. Kaksi ryhmää muistivat

violetin kuvastavan paastoa, odotusta ja katumusta. Vihreää ei maininnut yksikään ryhmistä. Pääosin rastirata siis onnistui opettamaan leiriläisille jotain liturgisista väreistä. Vaikka muutamia vääriäkin veikkauksia tuli, lapset kuitenkin suurimmaksi osaksi muistivat, mitä mikäkin väri symboloi.

6.2.2 Isosten palautteet

Isot kokivat rastiradan pääosin mukavaksi ja onnistuneeksi kokonaisuudeksi. Lähes kaikkien mielestä ohjeistus oli hyvin selkeää, ja sen vuoksi rastit olivat helppoja ohjeistaa leiriläisille. Isosista useampikin mainitsi, että juuri ohjeiden selkeys teki rastien vetämisestä helppoa tai mukavaa. Yhdessä ainoassa paperissa luki, ettei ollut osannut selittää violettia tai mustaa väriä liturgisessa merkityksessään. Erityisesti violetin värin ymmärtäminen oli isoselle haastavaa. Olisikin varmaankin järkevää ja isosien tehtävää helpottavaa, mikäli värit merkityksiin käytäisiin perin pohjin läpi isosten kanssa ennen rastiradan aloittamista pelkästään rastien tehtävien ohjeistuksen lisäksi. Paras keino radan opastamiseen isosille olisikin käydä rata kokonaan läpi isosten kanssa. Tällöin isosillekin tulisi helpommin mieleen ohjeistuksen aikana kysyä lisätietoa ja vinkkejä, kuin pelkän suullisen läpikäymisen aikana.

Selkeiden ohjeiden lisäksi isot mainitsivat, että radassa helpointa tai mukavinta oli toiminnallisuus, leiriläisten osallistuvuus, looginen eteneminen, lasten innokkuus, monipuoliset ja mielenkiintoiset tehtävät, ja rasteista erityisesti vihreä, valkoinen ja punainen rasti. Yhden isosen mielestä punainen rasti puolestaan oli haastava, samoin musta rasti. Suurimman osan, yhdeksän isosen kahdeksastatoista, mielestä kaikkein haastavinta rastiradan vetämisessä oli leiriläisten vilkkaus. Rastien vetäminen oli hankalaa, kun lapset eivät kuunnelleet, touhusivat omiaan tai sotkivat rasteilla käytettävillä maaleilla ympäriinsä. Erityisesti pojat olivat vilkkaita, ja varsinkin niissä rasteissa oli hankala saada lapset rauhoittumaan, joissa jokaisen ei tarvinnut tehdä koko ajan jotain, kuten violetilla rastilla, jossa istuttiin ja kerrottiin tarinaa. Myös lasten ujoudesta mainitsi eräs isonen. Hänen mielestään rasteista teki hieman haastavaa

se, että lapset eivät juuri osallistuneet keskusteluun, vaan olivat melko hiljaisia. Ryhmien välillä siis oli vaihtelua, ja isosten palautteiden perusteella suurimmaksi osaksi rastiradan haastavuuteen liittyi lapsien toiminta, eikä niinkään se, että rastit olisivat olleet liian vaikeita.

6.2.3 Ohjaajien palautteet

Sain rastiradasta palautteet kahdelta muulta leirien ohjaajalta. Pääosin ohjaajat kokivat rastiradan onnistuneeksi. Rastiradan ohjeistukset ja rasteilla käytetyn rekvisiitan koettiin olleen selkeitä, koska ne havainnollistivat hyvin sen, millä rastilla oltiin milloinkin. Erityisiä kiitoksia ohjaajilta tuli ohjeistuksen selkeydestä, koska rastirata alustettiin ensin isosille ja sen jälkeen vielä leiriläisille sekä suullisesti että kirjallisesti rasteilla olleiden ohjelappujen kautta. Tällä tavoin ohjeistukset ymmärrettiin hyvin. Molempien ohjaajien mielestä radan tehtävät vaikuttivat sopivan hyvin kyseisille ikäryhmille, ja onnistuivat pienimpienkin kanssa isosten johdolla. Rata myös soveltui hyvin nimenomaan liturgisten värien opettamiseen. Ohjaajista toinen kertoi, että hänen mielestään rata soveltuisi myös vanhemmille nuorille, vaikkapa rippikoululaisille tai isosille, missä tapauksessa radalla keskustelunaiheina ovat kysymykset voisivat olla vielä haastavampiakin. Samaiselta ohjaajalta tuli myös idea siihen, että rasteilla voitaisiin käyttää havainnollistavana tekijänä myös kankaita liturgisissa väreissä.

6.3 Lopullisen materiaalipaketin muodostaminen

Leiriläisten, isosten ja ohjaajien palautteen perusteella aloin muodostaa lopullista materiaalipakettia (LIITE 2), joka perustuu leireillä pitämäni rastirataan. Otin materiaalin suunnittelussa huomioon myös rippikoululaiset, joiden kanssa myös testasin rastirataa kesällä, vaikkane heiltä silloin palautetta kerännytkään. Vaikka kohderyhmänäni olikin pääosin varhaisnuoret, päädyin kehittämään materiaalia siihen suuntaan, että sitä voitaisiin käyttää rippikoulussa ja nuorisotyössäkin.

Kategorioiksi materiaalipaketissa nostin Ilpo Vuorisen Tuhat tapaa opettaa -teoksessa (2005) mainitut ilmaisutavat: Sanallinen, kuvallinen, musiikillinen, toiminnallinen ja draamallinen ilmaisu. Näistä jokaisesta on helppo keksiä tehtäviä, jotka soveltuvat taidekasvatukseen, ja ne tuovat monipuolisuutta ja vaihtelevuutta tehtävien välille. Niiden pohjalta oli myös helppo keksiä tehtäviä, joissa täytyy käyttää hieman erilaista luovuutta. Osassa tehtävistä täytyy miettiä ja pohtia hieman enemmän, osassa taas tekeminen on vapaampaa. Aloitin materiaalipaketin työstämisen aivoriihityöskentelyn kautta, eli kirjoitin vain ylös kaikki ideat, mitä mieleen vain tuli. Selailin myös joitain taide- ja askartelukirjoja ideoimisen tehostamiseksi. Kun ideoita oli mielestäni tarpeeksi, karsin niistä pois huonoimmat ja jaoin loput oikeisiin kategorioihin. Osassa tehtävistä jouduin miettimään hetken, mihin kategoriaan laittaa ne, koska moni niistä olisi sopinut useampaankin kategoriaan. Lopulta ne kuitenkin löysivät paikkansa.

Päätin kehittää materiaalista sellaisen, että se soveltuisi parhaiten juuri rastiradan muodossa käytettäväksi, niin kuin olin sitä alun perin testannutkin. Kaava oli sama kuin testaamassani rastiradassa: Alkuun oli väriin sopiva raamatunkohta, seuraavaksi selitys väristä ja sen liturgisesta merkityksestä, sitten keskustelukysymyksiä väriin liittyen ja lopuksi toiminnallinen tehtävä. Tärkeimpinä asioina materiaalin suunnittelussa pidin sitä, että työntekijän olisi helppo käyttää materiaalia ja poimia sieltä tarvitsemiaan tehtäviä, ja että se sopisi erityisesti varhaisnuorten toiminnassa käytettäväksi mutta soveltuisi myös vanhemmille nuorille. Tehtävien piti olla tarpeeksi helppoja ja nopeita tehdä, mutta tarjota myös riittävästi haastetta.

Pyrin kehittämään tehtävät sellaisiksi, etteivät ne olisi sidonnaisia vain yhteen liturgiseen väriin, vaan että niitä voitaisiin käyttää kaikkien värien opetuksessa, ja mahdollisesti muidenkin teemojen kuin liturgisten värien opetuksessa. Materiaalia kehittäessäni pidin mielessäni myös sen, että sillä piti pystyä opettamaan nimenomaan liturgisten värien symbolisia merkityksiä, eikä niinkään värejä itsessään. Kun testasin ensimmäistä kertaa rastirataa lasten leirillä kesällä 2017, olin esimerkiksi sisältänyt punaisen värin rastiin keskustelukysymykseksi ”mitä muita asioita liturgisten merkityksen lisäksi sinulla tulee mieleen väristä punainen?” Lapset olivat

tietenkin ehdottaneet joulua ja rakkautta. Kun sitten rastiradan jälkeen palautekyselyssä kysyin, mitä värit tarkoittivat, osa lapsista vastasi, että punainen tarkoittaa joulua ja rakkautta, jotka siis eivät oikeasti ole punaisen värin liturgisia merkityksiä. Siksi pyrin materiaalissa keskittymään vain värien liturgiseen merkitykseen, ja muokkaamaan kysymyksiäkin sen mukaan. Lopuksi liitinkin alkuperäisen rastiradan materiaalin loppuun antamaan esimerkkiä siitä, miten rastiradan esimerkiksi voisi toteuttaa. Alkuperäiseen Ylivieskan seurakunnan leireillä testattuun rastirataan verrattuna materiaaliin tulleeeseen esimerkkirataan on muokattu vain keskustelukysymyksiä, joita muunnettiin hiukan tavoitetta, eli liturgisten värien merkitysten oppimista tukevammiksi.

Halusin myös elävöittää materiaalipakettia jollain tapaa. Kansikuvaksi päädyin tekemään yksinkertaisen kuvan, jossa näkyivät liturgiset värit. Sivuille piirsin seikkailemaan pienen maskottin, tytön, joka kussakin kuvassa tekee jotain luovaa ja materiaalipaketin sisältöön viittavaa. Materiaalipaketin koko tarkoituksena on tarjota luovuuteen innostavia tehtäviä kristilliseen opetukseen, joten olisi ollut ehkä outoa, jos materiaalipaketti itsessään olisi ollut täysin väritön ja kuvaton pelkkine ohjeineen. Maskottitytön innokkuudella halusin ilmaista, että luovuuden käyttö voi todellakin olla hauskaa.

7 POHDINTA

Kun enimmäistä kertaa aloin kunnolla miettiä sitä, mitä oikein tekisin opinnäytetyöksi, myönnän, että olin niin sanotusti pihalla. Millainen aihe muka olisi sellainen, josta minua kiinnostaisi tehdä kokonainen opinnäytetyö? Lautapelejä on hauskaa pelata, olisiko se siis jonkinlainen peli? Mutta erilaisia pelejä on tehty opinnäytetöinä jo monia, miten sitä keksisi niistä poikkeavan pelin. Entä jonkinlainen musiikillinen juttu? Mutta enhän minä ole musiikillisesti tarpeeksi taitava sellaiseen. Muutenkin koen olevani ihmisenä eräänlainen ”joka paikan höylä”, ihan kelpo vähän kaikessa, muttei erityisen hyvä oikein missään. Mikä siis olisi sellainen aihe, joka sekä kiinnostaisi minua tarpeeksi, että olisi jotain sellaista, mitä oikeasti osaisin myös tehdä? Jotain toiminnallista sen kuitenkin oli oltava, koska olen sellainen persoona, joka tykkää enemmän tehdä kuin tutkia. Lopuksi siinä edessäni olevaa juuri kynäni luonnostelemaa piirustusta katsellessani ajattelin, että jotain piirtämiseen tai ylipäätään taiteeseen liittyvää sen pitäisi olla, koska se on se asia, josta ainakin pidän tosi paljon, vaikken siinä täydellinen vielä olekaan.

Siitä seurasi sitten tarkempi idean rajaaminen. Ihan ensimmäiseksi mieleeni tuli värityskirjan tekeminen, koska värityskirjat olivat juuri tulleet suosituiksi. Aikuisten värityskirjoja oli joka kaupassa montaa eri laatua. Mutta mistä aiheista olisin tehnyt kuvat värityskirjaan? Jeesuksen vertauksistako? Vai olisinko kenties tehnyt värityskirjasta omanlaisensa kirkkovuosikalenterin, jossa joka viikolle tai kirkkovuoden pyhälle olisi ollut oma kuvansa? Idea kuitenkin paljastui pian aivan liian laajaksi. Kuvia olisi ollut yksinkertaisesti tehtävänä liikaa, ja lisäksi minun olisi pitänyt opetella uusi piirustustyyli, joka olisi värityskirjaan soveltuva. Oma luontainen tyylini kun on hieman omaperäisempi ja realistisempi kuin se tyyli, mitä muiden ihmisten olisi helppo värittää. Värityskirjaideakin jäi siis lopulta taka-alalle.

Lopulta päädyin, silloisen harjoitteluohjaajani ideoiden ansiosta, jonkinlaiseen taidekasvatukseen liittyvään toimintamalliin, esimerkiksi jonkinlaiseen rastirataan. Tarjosin tätä ideaa kotiseurakunnalleni, jossa ideaan onneksi tartuttiin ja sain tätä kautta hankittua työlleni hankkeistajan. Sitten ei ollutkaan jäljellä enää kuin aiheen rajaaminen ja työn yksityiskohtien hiominen työelämänohjaajani kanssa, ja ei kun töihin. Lopulta pääsin testaamaan valmista rastirataa Yli-vieskan seurakunnan varhaisnuorten leirillä. Toteutus sujui hyvin, leiriläiset tykkäsivät, isokset ja leirien ohjaajat tykkäsivät. Oli ilo seurata, millaisia tuotoksia leiriläiset saivat aikaan. Violetilla rastilla, jossa tehtävänä oli keksiä tarina, tuotettiin monta täysin päätöntä mutta silti loistavaa kertomusta, ja kaikkien muidenkin rastien tuotokset olivat mahtavia.

Koin onnistuneeni siinä tavoitteessani, että uuden oppimisesta tulisi lapsille mukavaa. Itsekin olen persoonaltani sellainen, että pidän uuden oppimisesta, mutten uuden opiskelusta. Varmasti monen asian elämässäni olisin oppinut paljon helpommin, kun olisin saanut sen oppi jonkin vastaavan toiminnan kautta! Mutta sitten heräsikin kysymys: riittäisikö pelkkä rastirata opinnäytetyön toiminnallisen osuuden sisällöksi? Itselläni ainakin oli vielä paljon enemmän ideoita jäljellä kuin ne viisi tehtävää, jotka rastiradalla tehtiin. Päädyin sitten laajentamaan ideaa hieman, ja tekemään kokonaisen materiaalipaketin rastiradan pohjalta. Ja taiteeseen taipuvainen kun olen, päädyin sen vielä kuvittamaankin.

Sitten seurasi se hankala osuus, nimittäin teoriaosuus. Itse olen omasta mielestäni aina ollut enemmän kuvallisesti kuin sanallisesti lahjakas, mikä näkyy opinnäytetyön aiheen valinnassakin. Kun minua pyydetään piirtämään jotain, teen sen mielelläni vaikken siinä täydellisesti onnistuisikaan, mutta kirjoittamisen suhteen olen hieman epälahjakkaampi ja samalla myös perfektionisti. Jos tekstistä ei tule täydellistä, miksi sitten kirjoittaa sitä ollenkaan? Tiesin suurin piirtein, mistä aiheista kirjoittaa, mutta miten saisin tuotettua tekstiä tarpeeksi? Pikkuhiljaa tekstiä kuitenkin alkoi syntyä, ja lopputuloksena koen oppineeni itsekin paljon. Jossain välissä opinnäytetyöprosessia hoksasin ajatella, että mitä jos taidekasvatus terminä ei tarkoitakaan sitä, mitä kuvittelin sen tarkoittavan? Lähdekirjallisuutta tutkiessani opin kuitenkin taidekas-

vatuksesta kaikenlaista, mukaan lukien sen, että sillä voidaan tarkoittaa myös kasvatusta taiteen avulla eikä pelkästään taiteen opettamista. Taidekasvatus on kasvatuksen alalajina erittäin kokonaisvaltainen, ja sen avulla voidaan kasvattaa lasta ja opettaa hänelle uutta lähes millä tahansa elämän osa-alueella.

Miten kehittämäni materiaalia sitten voitaisiin jatkojalostaa? Tällä hetkellä nykyisessä versiossaanhan se ei ole ”paketti” kuin nimellisesti, siinä on vain ohjeet erilaisiin tehtäviin ja rastiradan rakentamiseen. Seuraava versio voisi olla esimerkiksi ihan fyysinen paketti, jossa olisi kaikkea rastirataan tarvittavaa tavaraa, esimerkiksi rekvisiitaksi kankaita liturgisissa väreissä, askartelutarvikkeita ynnä muuta vastaavaa. Tai ehkä materiaalin voisi laajentaa helpommin sopimaan useampaankin aiheeseen kuin pelkästään liturgisiin väreihin niin, että nuoriso-ohjaaja voisi käyttää materiaalia apunaan mitä tahansa kristillistä tai ei-kristillistä aihetta käsitellessään. Jos haluttaisiin opettaa esimerkiksi Jeesuksen kertomuksista, kymmenestä käskystä tai vaikkapa siitä, miksei toisia saa kiusata, materiaalia voitaisiin käyttää soveltaen. Materiaalia voisi muokata myös siten, että se olisi helpommin käytettävissä muullakin tavoin kuin rastiradan muodossa. Itse olen nykyiseen materiaalipakettiin melko tyytyväinen, mutta kuka tietää, ehkä se vielä jokin päivä kehittyy seuraavalle tasolle.

Kun aloitin opintoni yhteisöpedagogiksi syksyllä 2014, en ollut edes varma, aikoisinko opintoni Raudaskylällä viedä edes loppuun. Silloin haaveilin vielä yliopistoon pääsystä ja luokanopettajan opinnoista, mutta jotenkin siinä kävi niin, etten seuraavana keväällä enää hakenutkaan yliopistoon. Aloin sen sijaan suunnitella jo opinnäytetyötä. Opinnäytetyötä, jota en uskonut koskaan saavan valmiiksi. Koko ajatus opinnäytetyöstä oli mieletön. Mistä sitä ikinä keksisi kirjoitettavaa niin paljon? Mutta kuinka sitten kävikään – löysin itsestäni sen tarvittavan luovuuden kipinän ja tässä se on, valmis opinnäytetyö.

LÄHTEET

- Aitlahti, K., Keränen-Pantsu, R., Mäkinen, A. & Reina, R. 2017. Lattiakuvat katsomuskasvatuksessa ja opetuksessa. Helsinki: Lasten keskus.
- Hellström, A. 2006. Onko peruskoulusta taidekasvattajaksi. Teoksessa P. Sassi & T. Tarkkonen (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 49-57.
- Jokela, E. 2015. 10-14 -vuotiaan hengellisyys tarvitsee tilaa kasvaa. Teoksessa K. Hakkarainen & K. Vappula (toim.) Mikä ikä? 10-14 -vuotiaat seurakuntalaisina. Helsinki. Lasten keskus & kirjapaja, 24-25.
- Karppinen, S. 2008. Innostamisen pedagogiikkaa käsityössä ja taiteissa. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide. Ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. 2. painos. Helsinki: FINN LECTURA, 101-111.
- Lempiäinen, P. 1988. Paramenttien symboliikka. Teoksessa T. Sarantola, P. Lempiäinen, P. Priha & M. Fröberg (toim.) Kirkkotekstiilit. Pieksämäki: Kirjaneliö, 30-55.
- Lähde, M. 2010. Psalmimaailma – interaktiivinen taidenäyttely nuorten hengellisen kasvun tukena. Hämeen ammattikorkeakoulu, Lahdensivun yksikkö, ohjaustoiminnan koulutusohjelma. PDF-tiedosto. Saatavissa: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/16664/milka_lahde_1.pdf?sequence=2&isAllowed=y Luettu: 13.12.2017
- Magness, N. 2016. Bible Journaling for Beginners. Nettiartikkeli. Saatavissa: <http://www.life-way.com/Article/bible-journaling-for-beginners> Luettu: 3.12.2017.
- Pentikäinen, L. 2006. Kuvataidekasvatuksen poluilla. Teoksessa P. Sassi & T. Tarkkonen (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura Oy, 27-35.
- Prashnig, B. 2000. Erilaisuuden voima. Opetustyylit ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Tietoa, taitoa ja työkaluja. Helsinki: Edita Publishing.
- Ruismäki, H. 2008. Taide- ja taitoaineiden oikeusturvajulistukset. Teoksessa S. Karppinen, I. Ruokonen & K. Uusikylä (toim.) Nuoret ja taide. Ilolla ja innolla, uhmalla ja uholla. 2. painos. Helsinki: FINN LECTURA, 142-152.

Ruokonen, I. 2006. Taide lapsen elämänilmauksena. Teoksessa P. Sassi & T. Tarkkonen (toim.) Lapsi ja taide. Puheenvuoroja taidekasvatuksesta. Helsinki: Cultura oy, 11-19.

Sarantola, T. 1988. Kirkkotekstiilien synty, kehitys ja tarkoitus. Teoksessa T. Sarantola, P. Lempiäinen, P. Priha & M. Fröberg (toim.) Kirkkotekstiilit. Pieksämäki: Kirjaneliö, 8-15.

Solatie, Jim. 2009. Luova lapsi oivaltaa, oppii ja pärjää. Helsinki: Tammi.

Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa S. Karppinen, A. Puurula & I. Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn lectura, 14-22.

Vuorinen, I. 2005. Tuhat tapaa opettaa. 7. painos. Tampere: Resurssi.

Palautekysely isosille liturgiset värit -rastiradasta

1. Mikä rastiradassa oli mukavinta/helpointia?
2. Mikä rastiradassa tai sen ohjaamisessa oli mahdollisesti haastavaa?
3. Oliko rastien tehtävien ohjeistus mielestäsi tarpeeksi selkeää?
4. Miten omasta mielestäsi suoriuduit rastien vetämisestä?
5. Minkä kokonaisarvosanan antaisit rastiradalle asteikolla 1-5?

Palautekysely leirin ohjaajille liturgiset värit-rastiradasta

1. Soveltuivatko radan rastit tehtävineen mielestäsi kyseiselle ikäryhmälle?
2. Olivatko tehtävien ohjeistukset mielestäsi tarpeeksi selkeät?
3. Oliko rastien materiaaleissa mielestäsi kaikki tarpeellinen? (Raamatunkohta, kuvaus väristä ja sen liturgisesta merkityksestä, tehtävänanto ja materiaalilista)
4. Soveltuiko rastirata liturgisten värien ja niiden merkitysten opettamiseen?
5. Mitä muutos-/kehitysideoita antaisit rastiradalle?
6. Muuta palautetta? 😊

Palautekysely leiriläisille

1. Mikä radassa oli mukavinta?
2. Mikä oli tylsintä?
3. Olivatko kaikki tehtävät helppoja vai tuntuivatko jotkin niistä vaikeilta? Mikä/mitkä?
4. Mitä opitte, mitä värit tarkoittivat? (Voitte valita 2-3 väriä, joista kerrotte.)

LITURGISET
VÄRIT
TUTUIKSI
TAITEEN
AVULLA

Materiaali-
paketti
nuorisotyön
ohjaajalle

Mari Hevosmaa

SISÄLLYS

<u>JOHDANTO</u>	1
<u>MATERIAALIN KÄYTTÖOHJEET</u>	2
<u>KATEGORIAT</u>	4
<u>SANALLISET TEHTÄVÄT</u>	5
<u>KUVALLISET TEHTÄVÄT</u>	6
<u>TOIMINNALLISET TEHTÄVÄT</u>	8
<u>MUSIIKILLISET TEHTÄVÄT</u>	10
<u>DRAAMALLISET TEHTÄVÄT</u>	11
<u>LITURGISET VÄRIT</u>	12
<u>VIHREÄ</u>	12
<u>VALKOINEN</u>	13
<u>MUSTA</u>	14
<u>PUNAINEN</u>	15
<u>VIOLETTI</u>	16
<u>ESIMERKKI RASTIRADASTA</u>	17

Hei sinä nuorisotyöntekijä tai muu nuorten kanssa työskentelevä!

Pitelet käsissäsi (tai katsot tietokoneesi ruudulta, ihan miten vain) liturgisten värien opettamiseen tarkoitettua materiaalipakettia. Materiaalipaketti on tarkoitettu pääosin varhaisnuorisotyössä tai muuten alakouluikäisten lasten kanssa työskentelevien apuvälineeksi, mutta voidaan sitä toki käyttää apuna myös vanhempien nuorien, esimerkiksi rippikoululaisten tai isosten kanssa toimimisessa. Materiaaliin on koottu erilaisia työskentelyjä ja tehtäviä, joiden kautta lapsille voidaan kertoa Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa käytettävistä liturgisista väreistä ja niiden merkityksistä taiteen kautta.

Mutta miksi lasten pitäisi oppia tuntemaan liturgiset värit, ja miksi juuri taiteen avulla? Jumalanpalvelukset ovat tarkoitettu kaikille seurakunnan jäsenille, ei pelkästään aikuisille ja vanhuksille. Myös lapset ja nuoret ovat tärkeä osa seurakuntaa. Jumalanpalveluksissa käytettävä kieli voi kuitenkin olla lapselle vaikeaa ymmärtää. Kun lapsi tuntee liturgiset värit ja näkee niitä kirkossa, hän kiinnostuu ja ymmärtää paremmin myös tekstit, joita kirkossa luetaan. "Ahaa, tuo violetti väri taisi tarkoittaa katumista ja odottamista. Jotenkin se liittyi siihen paasto-juttuun. Siitäköhän tässä puhutaan?" Värien ja symbolien ymmärtäminen tuo kielenkin

ymmärrettävämmäksi. Taidekasvatus puolestaan tukee lapselle luontaista luovuutta ja on lapselle mielekäs tapa oppia uutta. Lapsi oppii kun saa itse nähdä, kuulla, pohtia, kokeilla ja tehdä.

Hauskoja ja luovia taiteiluhetkiä lasten ja nuorten kanssa!

Mari Hevosmaa

Materiaali on kenen tahansa käytettävissä millä tahansa tapaa. Sitä voidaan käyttää seurakunnan kerhoissa, seurakunnan järjestämissä koulujen iltapäiväkerhoissa, leireillä, nuortenilloissa tai vaikkapa isoskoulutuksessa. Sitä voidaan käyttää niin, että otetaan yhdellä kertaa käsiteltäväksi liturgisista väreistä yksi ja opetellaan tuntemaan se usean eri tehtävän kautta, ja ottaa seuraavalla kertaa käsiteltäväksi uusi väri uusien tehtävien kanssa. Yksi parhaista käyttöta-voista kuitenkin on rastiradan tekeminen. Tällöin jokaisesta väristä tehdään oma rastinsa. Esi-merkkirastiradan materiaalit löytyvät tämän materiaalipaketin lopusta.

Seuraavaksi kerron hieman vinkkejä ja ohjeita rastiradan koostamiseen ja ohjaamiseen.

- **Valitse tehtäviä monipuolisesti.** Tehtävät on jaettu viiteen eri kategoriaan, sanallisiin, ku- vallisiin, toiminnallisiin, musiikillisiin ja draamallisiin tehtäviin. Jos aiot toteuttaa rastiradan, kannattaa esimerkiksi ottaa kutakin väriä kohden tehtävä eri kategoriasta, esimerkiksi vihre- älle rastille musiikillinen tehtävä, valkoiselle kuvallinen tehtävä, ja niin edelleen. Kannattaa valita myös joillekin rasteille ryhmätehtäviä, toisille yksilötehtäviä. **Tehtävät tulee myös muo- kata rastille sopivaksi.** Jos esimerkiksi otat punaiselle rastille tehtäväksi maalaamisen, voitte käyttää vain punaista maalia. Jos otat valkoiselle rastille valokuvaamisen, kuvatkaa iloisia asi- oita.

- Joka värin kohdalla on värin teemaan liittyvä lainaus Raamatusta, värin selitys sekä keskus- teluaiheita ja kysymyksiä. Aina uudelle rastille siirryttäessä käydään nämä ensimmäiseksi läpi ryhmän kanssa. Valmiit kysymykset ovat vain apuväline keskustelun luomiselle, voit lisäksi keksiä omia kysymyksiäsi. Pääasia on, että lapset tai nuoret **oppivat ymmärtämään värin mer- kityksen ja sen, mitä se symboloi.**

- Pohdi, mikä olisi hyvä ryhmäkoko ja kuka rasteja ohjaa? Rasteja tulee kuitenkin jonkun olla opastamassa, jolloin varmistetaan se, että lapset tai nuoret ymmärtävät tehtävänannot ja nou- dattavat niitä. Onko joka rastilla koko ajan paikalla joku ohjaaja, vai kulkeeko ohjaaja tai isonen rastilta rastille lasten kanssa? Mikäli käytössä ei ole tarpeeksi ohjaajia tai isosia, voidaan rata myös suorittaa niin, että koko ryhmä tekee samaa tehtävää samaan aikaan pienryhmiin jaet- tuna, ja ohjaaja kulkee tarvittaessa apuna ryhmien välillä. Yhdessä ryhmässä kannattaa olla vähintään kolme, enintään noin kuusi henkilöä.

- Mieti, mikä on sopiva aika kullekin rastille käytettäväksi. Rastin alustamiseen, keskusteluun ja tehtävän tekemiseen sopiva aika etenkin varhaisnuorilla on noin viisitoista minuuttia. Jos aika on liian lyhyt, ei tehtävää ehdi tehdä kunnolla, ja jos liian pitkä, ehtii lapsilla tulle tylsää. Huomioi myös siirtymisaika rastilta toiselle.
- Pääosin kaikki tehtävät soveltuvat kaikenikäisille ja niiden tekemisessä kestää noin vartti. Suurin osa myös soveltuu kaikkien värien käsittelyyn. Poikkeusten kohdalla tehtävän alla on asiasta maininta.
- **Valmistele rastit huolellisesti** ennen toiminnan aloittamista. Vie rastille sillä tarvittavat materiaalit tai välineet. Etenkin jos käytät apuna isosia tai muita ohjaajia, tee ja vie rasteille ohjelappuset, josta löytyy raamatunkohta, värin selitys, keskustelukysymykset ja tehtävän ohjeet, joiden avulla isonen/ohjaaja osaa rastin vetää. Rastilla on hyvä olla myös rekvisiittaa, joka havainnollistaa, millä rastilla ollaan milloinkin, esimerkiksi rastien väreihin sopivia kankaita.
- **Alusta rastirata isosille/ohjaajille sekä leiriläisille ennen toiminnan aloittamista.** Kerro, mitä ovat liturgiset värit ja missä ja miksi niitä käytetään, millaisia tehtäviä rasteilla tulee olemaan ja paljonko kullekin rastille on varattu käytettäväksi aikaa.
- **Älä ohjaa lapsia tai nuoria liikaa.** Käykää aihe keskustellen läpi ja kerro tehtävänanto, ja anna sitten lapsille tai nuorille vapaat kädet tehtävän teossa. Tarkoitus on antaa lapsen tai nuoren luovuuden loistaa.
- Kun kaikki ovat läpäisseet rastiradan, on hyvä vielä kokoontua yhteen lasten tai nuorten kanssa ja käydä läpi mahdollisesti mietityttämään jääneitä asioita ja sitä, mitä mikäkin väri tarkoittikaan.
- **Muista kannustaa ja kehua!** 😊

Kategorioita on viisi: sanalliset tehtävät, kuvalliset tehtävät, toiminnalliset tehtävät, musiikilliset tehtävät ja draamalliset tehtävät. Osassa tehtävistä saattaa olla piirteitä toisistakin kategorioista, mutta sillä ei ole väliä. Muista käyttää tehtäviä monipuolisesti ja poimia niitä eri kategorioista!

Tarinankerronta Jokainen ryhmästä kertoo vuorollaan yhden sanan tai lauseen kerrallaan, ja seuraava jatkaa tarinaa uudella sanalla tai lauseella. Ohjaaja kirjoittaa tarinaa samalla ylös. Jatetaan niin kauan, kunnes tarina on ryhmän mielestä valmis.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Paperia ja kynä

Runo Pienempien lasten kanssa työskennellessä ohjaaja voi kirjoittaa runon ylös, vanhemmat lapset/nuoret voivat kirjoittaa itse. Kun kaikki ovat valmiita, voidaan runot lopuksi esittää muulle ryhmälle, mikäli tehtävä tehtiin pareittain tai yksin.

Ryhmämuoto: Yksin, pareittain tai ryhmässä

Tarvikkeet: Paperia ja kynä

Vitsi Keksitään vitsejä yksin tai pareittain, ja esitetään ne muulle ryhmälle. Vitsien ei tarvitse olla hyvin harkittuja ja hauskoja, usein vitsit ovat sitä hausکمپia mitä huonompia ja tyhmempiä ne ovat.

Ryhmämuoto: Yksin tai pareittain

Kirje Ryhmän jäsenet miettivät, kenelle tahtoisivat kirjoittaa kirjeen, jonka jälkeen jokainen saa kynän ja paperia jolle kirjoittavat kirjeen. Kirjeen "vastaanottajan" ei tarvitse välttämättä olla kukaan tuttu tai edes oikea henkilö. Kirjettä ei tarvitse, mutta halutessaan saa lukea ääneen muille.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Paperia ja kynä

Sarjakuva Jokainen piirtää sarjakuvan. Pääpaino sarjakuvassa on dialogilla ja tarinankerronnalla, ei niinkään piirroksilla – sarjakuvan hahmot saavat olla vaikka tikku-ukkoja.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Paperia ja kynä

Uutinen Kirjoitetaan uutinen, jonka ei tarvitse olla totta, vaan saa olla täysin fiktiivinen. Lopuksi uutinen voidaan lukea kuin radion uutislähetyksessä.

Ryhmämuoto: Yksin, pareittain tai ryhmässä

Tarvikkeet: Paperia ja kynä

Piirtäminen Piirretään paperille joko esittävää kuvaa tai abstraktia kuvaa. Voidaan käyttää värillistä paperia ja erilaisia kyniä, kuten värikyniä, hiilikyniä, tusseja tai vahaliitujia. Kannattaa myös kokeilla erilaisten pintojen päällä piirtämistä (vrt. esimerkiksi sileä pöytä, puulattia), jolloin kuvaan syntyy erilaisia tekstuureja.

Ryhmämuoto: Yksin tai ryhmässä

Tarvikkeet: Paperia, erilaisia kyniä

Yksi kynä, monta kättä Annetaan ryhmälle yksi kynä ja yksi paperi. Sovitaan etukäteen, mitä yritetään piirtää, ja sitten jokainen ryhmän jäsen ottaa kiinni kynästä ja yritetään piirtää sovittu asia. Lisähaastetta voidaan antaa kieltämällä puhuminen.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Paperi ja kynä

Maalaaminen Voidaan tehdä ryhmässä tai yksin. Maalataan paperille tai muulle alustalle esittävää kuvaa tai abstraktia kuvaa. Voidaan maalata joko sormin tai siveltimillä ja erilaisilla maaleilla kuten vesiväreillä, sormiväreillä tai akryylimaalilla.

Ryhmämuoto: Yksin tai ryhmässä

Tarvikkeet: Vesivärejä, sormivärejä, akryylimaalia tms.; siveltimiä, vettä, kartonkia tai muu maalaus pohja

Valokuvaus Tehdään mieluiten yksin tai pareittain, siinä tapauksessa ryhmänä, jos kameroita ei ole käytettävissä kuin yksi. Ryhmäläiset saavat käyttää myös omien puhelimiensa kameroita. Etsitään ympäristöstä aiheeseen sopivia asioita joita kuvata – esimerkiksi käsiteltäessä valkoista liturgista väriä voidaan kuvata joko valkoisia tai iloisia asioita. Lopuksi jokainen valitsee ottamistaan kuvista parhaan, esittelee sen muille ja kertoo, miksi otti juuri sellaisen kuvan.

Ryhmämuoto: Yksin tai pareittain

Tarvikkeet: Digikamera tai puhelin, jossa on kamera

Videokuvaus Voidaan toteuttaa kuten edellinenkin tehtävä, paitsi että kuvattava asia esitellään videolla selostaen.

Ryhmämuoto: Yksin tai pareittain

Tarvikkeet: Digikamera, videokamera tai puhelin, jossa on kamera

Kollaasi Leikataan aikakauslehdistä kuvia tai tekstinpätkiä ja liimataan ne kollaasiksi kartongille. Lopuksi, mikäli tehtävä tehtiin yksin tai pareittain, esitellään oma kollaasi muulle ryhmälle.

Ryhmämuoto: Yksin, pareittain tai ryhmässä

Tarvikkeet: Aikakauslehtiä, sakset, liimaa, kartonkia

Muita huomioita: Tehtävässä voi kestää melko kauan, varaa tarpeeksi aikaa

Asetelma Muodostetaan asetelma ohjaajan varaamasta materiaalista ja rekvisiitasta. Voidaan tehdä joko ryhmänä iso asetelma, tai jokainen tekee omansa ja esittelee sen muille.

Ryhmämuoto: Yksin tai ryhmässä

Tarvikkeet: Satunnaista rekvisiittaa, mitä sattuu löytymään: kankaita, erinäisiä esineitä, vaatteita, pikkukiviä tai simpukoita, ruuveja, ketjua, köyttä...

Painaminen Maalataan kuva ensin lasille tai vastaavalle liukkaalle pinnalle, jonka jälkeen painetaan se paperille. Sopii parhaiten yksilötehtäväksi.

Ryhmämuoto: Yksilötehtävä

Tarvikkeet: Tasainen lasipinta (esimerkiksi peili), maalia, siveltimiä, paperia tai kartonkia

Elämän puu Ohjaaja on piirtänyt etukäteen paperille puun rungon. Ryhmäläiset painavat kädenjälkensä puun oksille kuvaamaan puun lehtiä, jolloin puu ikään kuin herää eloon. Voidaan toteuttaa myös niin, että kädenjäljet painetaan aivan ensimmäiseksi ja vasta sitten keskustellaan väristä. Tällöin maali kerkeää kuivata, ja ryhmäläiset saavat halutessaan lopuksi vielä koristella oman kädenjälkensä kynillä.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Iso paperi, jolle on piirretty puun runko, sekä vihreää maalia

Muita huomioita: Soveltuu vain vihreän värin käsittelyyn

Varjon tekeminen Sammutetaan huoneesta muuten valot mutta laitetaan taskulamppu osoittamaan kohti seinää. Ryhmäläiset saavat muodostaa seinälle erilaisia varjoja käsiensä, kehojensa tai erilaisten esineiden avulla.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Taskulamppu

Leikki Ryhmäläiset saavat kehittää oman leikkinsä. Se voi olla mielikuvitusleikki, jossa jokaisella on jokin rooli ja jota voidaan leikkiä vapaasti, tai jokin sellainen leikki, jossa on jokin tavoite. Se voi olla täysin uusi leikki, tai vaikkapa jokin uusi versio tutusta hippaleikistä.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Liikuntalajin/kilpailun keksiminen Keksitään ryhmässä uusi liikuntalaji tai kilpailu ja kokeillaan sitä käytännössä.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Erilaisia urheiluvälineitä, esimerkiksi palloja, frisbeekiekkoja, hyppynaruja, keiloja...

Tanssi Ohjaaja poimii etukäteen muutaman musiikkivaihtoehdon, johon ryhmäläiset saavat kehittää omat tanssiliikkeensä. Miettikää, millaiset värit kuvastaisivat samoja asioita kuin mitä valittu väri kuvastaa.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Askartelu Ryhmän jäsenet saavat askarrella annetuista materiaaleista mitä tahtovat. Tarvikkeina on hyvä olla esimerkiksi sakset ja liimaa, ja lisäksi mitä sattuu löytymään: kartonkia, helmiä, tarroja yms. Kannattaa etenkin suosia kierrätysmateriaaleja, kuten vaikkapa vessaperihylsyjä, maitopurkkeja ja vanhoja sanomalehtiä.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Kierrätysmateriaaleja, liimaa, sakset, kartonkia, muita askartelutarvikkeita

Käsityö Sama tehtävänanto kuin edellisessäkin tehtävässä, mutta materiaaleiksi annetaan lankaa, virkkuukoukkuja, kangasta ja neuloja, ynnä muuta vastaavaa. Langasta voidaan virkata vaikkapa ketjuja ja kankaasta on helppo ommella nopeasti pieniä sorminukkeja.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Lankaa, neuloja, virkkuukoukkuja, kangasta, liimaa

Muovailu Jokainen saa palan tavallista lasten muovailuvahaa, kuivuvaa muovailumassaa tai savea, josta saa muovailuista mitä haluaa. Mikäli mahdollista, voidaan työskentely järjestää niin että muovailujen annetaan kuivua ja myöhemmin palataan niiden ääreen ja maalataan ne.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Muovailuvahaa, kuivuvaa muovailumassaa tai savea

Muita huomioita: Tehtävässä voi kestää kauan, varaa siis tarpeeksi aikaa

Huovuttaminen Yksilötehtävä. Etenkin neulahuovuttaminen on suhteellisen helppoa. Ryhmäläisille annetaan paksu vaahtomuovipatjan palanen tai vaihtoehtoisesti styroksia, jolle lapsi/nuori saa neulahuovuttaa, eli tökkiä villaa pohjaan huovutusneulalla siten, että siitä muodostuu kuva tai kuvio.

Ryhmämuoto: Yksilötyöskentely

Tarvikkeet: Vaahtomuovi- tai styroksialusta, huovutusvillaa, huovutusneuloja

Muita huomioita: Tehtävässä voi kestää kauan, varaa siis tarpeeksi aikaa

Leimasimen teko Jokainen saa puolikkaan perunan, lantun tai vastaavan kasviksen, josta tehdään leimasin kaivertamalla kuva kasviksen sileään pintaan. Leimasimeen voi kaivertaa millaisen kuvan haluaa, kunhan se on tarpeeksi yksinkertainen. Lopuksi leimasimet kastetaan musteeseen tai maaliin, jonka jälkeen kaikkien ryhmäläisten kuvat painetaan samalle pohjalle, kuten kartongille. Kuvan voi painaa myös vaikka omaan käteen, kunhan muste tai maali on siihen käyttöön soveltuvaa.

Ryhmämuoto: Yksilö- ja ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Perunoita, lanttua tai vastaavia kasviksia, askarteluveitsi, mustetta tai maalia, kartonkia

Muita huomioita: Soveltuu parhaiten vanhemmille kuin alakouluikäisille terävän veitsen kanssa työskentelyn vuoksi

Sanoittaminen Keksitään ryhmässä uudet sanat jonkin tutun laulun melodiaan. Lopuksi lauletaan laulu ryhmän kanssa. Ryhmän niin halutessa saa myös räpätä, ei ole pakko laulaa. Mukaan voidaan ottaa myös rytmisoittimia.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Paperia ja kynä, rytmisoittimia

Säveltäminen Sävelletään ryhmän kanssa kappale. Sanatkin saa keksiä, mutta kappale voi olla instrumentaalinen. Tehtävää varten varataan soittimia, joita ryhmäläiset saavat käyttää mielensä mukaan – ryhmä saa käyttää esimerkiksi pelkkiä rytmisoittimia halutessaan. Kappaleen ei tarvitse tulla valmiiksi tai olla musiikillisesti puhdas, kunhan se ryhmäläisten mielestä jollain tapaa kuvastaa valitun värin merkitystä.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Soittimia

Ympäristön äänien kuunteleminen Valitaan jokin paikka, johon mennään, laitetaan silmät kiinni ja hetken aikaa vain kuunnellaan, millaisia ääniä ympäristössä kuuluu. Paikka voi olla vaikka keskellä metsää taikka jokin paikka lähellä kaupungin liikennettä. Keskustellaan siitä, millaisia ääniä joukosta erottui ja miten äänet ehkä liittyvät valitun värin teemaan.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tutut laulut Muistellaan mahdollisimman monta tuttua laulua, jotka jollain tapaa käsittelevät valitun värin teemaa. Lauluja voidaan sitten laulaa yhdessä. Jos ryhmässä on joku soittotaitoinen, voidaan mukaan ottaa myös säestystä.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Soittimia

Rentoutuminen ja kuunteleminen Jokainen ottaa tilasta oman paikkansa ja ottaa rennon asennon ja keskittyy vain hiljaa kuuntelemaan, antaen rauhan muillekin. Ohjaaja soittaa taustalla joitain mielestään valitun värin teemaan sopivia kappaleita. Myöhemmin voidaan keskustella siitä, mitä tunteja musiikki herätti ja sopivatko kappaleet ryhmäläisten mielestä teemaan.

Ryhmämuoto: Yksilö- ja ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Tyynyjä

Pantomiimi Ohjaaja keksii etukäteen valitun värin teemaan liittyviä sanoja, joista jokainen ryhmäläinen saa vuorotellen esittää yhden muulle ryhmälle pantomiimina eli käyttämättä sanoja, samalla kun muut yrittävät arvata, mitä sanaa haetaan. Jos ryhmäläiset ovat kilpailuhenkisiä, voidaan kilpailla, kuka arvaa sanoista eniten.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Kuvapatsaat Sama tehtävänanto kuin edellisessäkin, mutta pantomiimin sijaan ryhmäläiset muodostavat esimerkiksi pareittain patsaskuvaelman, jossa ovat paikallaan ja muut koettavat arvata, mitä patsas esittää. Ohjaaja voi myös ehdottaa joitain kohtauksia, jotka ryhmäläiset muodostavat kaikki yhdessä.

Ryhmämuoto: Pareittain tai ryhmissä

Improvisaatio Jaetaan ryhmän jäsenille roolit, ja tehdään lyhyt näytelmä improvisoiden. Ohjaaja voi välillä sivusta heitellä sanoja, jotka pitää sisällyttää näytelmän dialogiin, tai tunne tai elokuvagenre, jonka mukaan näytellään.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Nukketeatteri Sama tehtävänanto kuin edellisessä tehtävässä, mutta näytelmä tehdään käsinukkejen avulla. Jos saatavilla ei ole käsinukkeja, nuket voidaan nopeasti tehdä itse vaikkapa sukasta, lapasesta tai paidan hihasta.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Käsinukkeja

Sketsi Keksitään sketsi, eli hauska lyhyt näytelmä. Jos mahdollista, ryhmäläiset voivat pukea ylleen myös hauskaa rekvisiittaa. Kaikkien ryhmän jäsenten ei välttämättä tarvitse osallistua itse sketsiin, vaan voivat olla esimerkiksi puvustajia. Sketsi voidaan niin halutessa esittää kaikille muillekin ryhmille sen jälkeen, kun kaikki ryhmät ovat valmiita työskentelyjensä kanssa.

Ryhmämuoto: Ryhmätyöskentely

Tarvikkeet: Rekvisiittaa ja rooliasuja

Muita huomioita: Tehtävässä voi kestää kauan, varaa siis tarpeeksi aikaa.

VIHREÄ

Raamatunkohta: *Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän. Joh. 3:16*

Vihreällä värillä kuvataan kasvua, toivoa ja iankaikkista elämää. Se on myös kaikkein yleisin liturgisista väreistä – sitä käytetään loppiaisesta laskiaiseen sekä lähes jokaisena sunnuntaina helluntain jälkeen. Se siis vie yksinään lähes puolet kirkkovuodesta.

Keskustelunaiheita ja kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä vihreästä väristä tulee mieleen? Listatkaa ainakin viisi asiaa, jotka ovat vihreitä.
- Millaisia tunteita vihreä väri voisi kuvastaa?
- Mitä vuodenaikaa vihreä väri parhaiten mielestänne kuvastaa? Miksi?
- Miltä sinusta tuntuu, kun keväisin kasvit alkavat taas kasvaa ja kukkia?
- Mitä tarkoittaa iankaikkinen elämä?
- Millaisia asioita toivot?

Raamatunkohta: *Herran hyvyiden tähden minä ylistän itseäni onnelliseksi. Maan hiljaiset kuulevat sen ja iloitsevat. Tulkaa, kiittäkää minun kanssani Herraa, kunnioittakaamme yhdessä hänen nimeään! Minä käännyin Herran puoleen, ja hän vastasi minulle, Hän vapautti minut kaikesta pelosta. Ne, jotka katsovat häneen, säteilevät iloa, heidän kasvonsa eivät punastu häpeästä. Ps. 34:3-6*

Valkoinen väri kuvastaa puhtautta, iloa, kiitosta sekä autuutta. Sillä kuvataan myös Jumalaa, Kristusta, enkeleitä ja pyhiä. Valkoista väriä käytetään kirkkovuoden tärkeimpinä juhlapyhinä, kuten jouluna ja pääsiäisenä. Sitä käytetään myös monissa kirkollisissa toimituksissa, kuten ristiäisissä, konfirmaatiossa ja avioliittoon vihkimisessä.

Keskustelunaiheita ja kysymyksiä pohdittavaksi:

- Millaiset asiat ovat valkoisia? Missä valkoista väriä näkee esimerkiksi luonnossa?
- Millaiset asiat tekevät sinut iloisiksi?
- Mistä asioista tahtoisit kiittää jotakuta?
- Missä ja kenen kanssa vietät joulua ja pääsiäistä?
- Oletko joskus ollut ristiäisissä tai häissä? Millaista siellä oli?

Raamatunkohta: *Jeesus sanoi: "Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, saa elää, vaikka kuoleekin, eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikinä kuole. Uskotko tämän?" Joh. 11:25-26*

Musta väri symboloi surua, kuolemaa ja katoavaisuutta. Kirkossa sitä käytetään vain pitkänäperjantaina eli Jeesuksen kuolinpäivänä ja sitä seuraavana lauantaina, ennen kuin se vaihdetaan pääsiäisen myötä taas valkoiseen ilon väriin.

Keskustelunaiheita ja kysymyksiä pohdittavaksi:

- Millainen väri musta on, onko se iloinen vai surullinen väri?
- Oletko joskus ollut hautajaisissa? Millaista siellä oli?
- Millaiset asiat ovat sellaisia, jotka aiheuttavat sinulle pahan mielen?
- Mitä voit tehdä, jos näet, että joku on surullinen tai allapäin?

Raamatunkohta: *Kun sitten koitti helluntaipäivä, he olivat kaikki yhdessä koolla. Yhtäkkiä kuului taivaalta kohahdus, kuin olisi käynyt raju tuulenpuuska, ja se täytti koko sen talon, jossa he olivat. He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle. He tulivat täyteen Pyhää Henkeä ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä Henki antoi heille puhuttavaksi. Ap. t. 2:1-4*

Punainen väri kuvastaa Pyhää Henkeä, verta, tulta ja todistusta. Sitä käytetään muun muassa tapaninpäivänä, helluntaina, pyhäinpäivänä ja apostolien päivänä.

Keskustelunaiheita ja kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitkä asiat ovat punaisia? Nimetkää jokainen ainakin yksi asia, joka on punainen.
- Osaatko sinä puhua muita kieliä kuin suomea? Mitä?
- Miltä tuntuisi, jos yhtäkkiä oppisit uuden kielen? Mitä tekisit?
- Kuka tai mikä mielestäsi on Pyhä Henki? Tiedätkö, miten Pyhä Henki vaikuttaa ihmisissä?

Raamatunkohta: *Älkää kootko itsellenne aarteita maan päälle. Täällä tekevät koi ja ruoste tuhojaan ja varkaat murtautuvat sisään ja varastavat. Kootkaa itsellenne aarteita taivaaseen. Siellä ei koi eikä ruoste tee tuhojaan eivätkä varkaat murtaudu sisään ja varasta. Missä on aarteesi, siellä on myös sydämesi. Matt. 6:19-21*

Violettiä väriä käytetään kuvaamaan katumusta, odotusta, sekä valmistautumista. Sitä käytetään muun muassa paastonaikana sekä hiljaisella viikolla, eli pääsiäistä edeltävällä viikolla. Violetin värin tilalla voidaan joskus käyttää myös sinistä.

Keskustelunaiheita ja kysymyksiä pohdittavaksi:

- Mitä tarkoittaa se, että katu jotain? Millaisia asioita voidaan katua?
- Millaisia asioita odostat? Miltä odottaminen tuntuu?
- Mitä on paastoaminen? Millaisista asioista sinä voisit paastota?
- Miten valmistaudut erilaisiin tilanteisiin, esimerkiksi juhliin? Entä matikankokeeseen?

Seuraavilta sivuilta löytyy yksi esimerkkimateriaali rastirataa varten. Esimerkkimateriaali on suunniteltu käytettäväksi varhaisnuorten toiminnassa, ja sitä on testattu varhaisnuorten leireillä. Esimerkin rastiradassa isokset kulkevat rasteilla oman noin kuuden hengen ryhmänsä kanssa ja huolehtivat myös ajankäytöstä. Alustus on tarkoitettu läpikäytäväksi yhdessä radalle osallistuvien, siis lasten ja isosten kanssa ennen varsinaisen toiminnan aloitusta. Joka rastin materiaalissa on raamatunkohta, värin selitys, keskusteluaiheita ja kysymyksiä, ohjeistus tehtävään ja lista tarvittavista tarvikkeista. Materiaali myös tulostetaan rasteille, jotta isokset saavat niistä lukea ohjeita. Rastiradan läpi käynnin jälkeen voidaan vielä kokoontua yhteen ja pohtia, mitä jäi ehkä mietityttämään ja mitä mikäkin väri tarkoitti.

LITURGISET VÄRIT -RASTIRATA

Alustus:

-Moniko teistä on joskus käynyt kirkossa?

-Oletteko huomanneet, että kirkko sisustetaan välillä vähän eri väreillä? Esimerkiksi alttarilla saattaa olla erivärisiä liinoja riippuen vuodenajasta. Näitä värejä ovat valkoinen, musta, violetti, vihreä ja punainen, ja ne kaikki kuvastavat eri asioita. Kirkossa näitä värejä kutsutaan liturgisiksi väreiksi. Seuraavaksi pääsette kiertämään rastirataa, jossa pääsette tutustumaan näihin väreihin ja siihen, mitä ne tarkoittavat kirkossa käytettyinä. Rastiradalla pääsette käyttämään erilaisia taiteen tekniikoita, esimerkiksi maalaamista ja musiikin tekemistä.

-Aikaa kullekin rastille on 15 minuuttia. Teidän ei itse tarvitse huolehtia ajasta, vaan isokset kertovat, kun on aika siirtyä rastilta toiselle. Rastilla on tarvittavat välineet tehtävien suorittamiseen, sekä lappu, jossa lukee ohjeet. Isonen saa toimia näiden lappujen lukijana. Jättäkää rasteilla tekemänne tuotokset rastipaikalle, esimerkiksi sivuun pöydälle/penkille odottamaan. Muistakaa kirjoittaa niihin myös oma nimenne (jos tehtävä tehdään yhdessä ryhmän kanssa, sitten ryhmän tai ryhmän isosen nimi).

- Rasteja on yhteensä viisi. Kun kaikki rastit on kierretty, kokoonnutaan vielä yhteen ja keskustellaan vielä hetki rastiradasta.

PUNAINEN RASTI

Kun sitten koitti helluntaipäivä, he olivat kaikki yhdessä koolla. Yhtäkkiä kuului taivaalta kohahdus, kuin olisi käynyt raju tuulenpuuska, ja se täytti koko sen talon, jossa he olivat. He näkivät tulenlieskoja, kuin kieliä, jotka jakautuivat ja laskeutuivat itse kunkin päälle. He tulivat täyteen Pyhää Henkeä ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä Henki antoi heille puhuttavaksi. Ap. t. 2:1-4

Punainen väri kuvastaa Pyhää Henkeä, verta, tulta ja todistusta. Sitä käytetään muun muassa tapaninpäivänä, helluntaina, pyhäinpäivänä ja apostolien päivänä.

TEHTÄVÄ: Laulun kirjoittaminen

- Pohtikaa seuraavia kysymyksiä:
 - Mitkä asiat ovat punaisia? Nimetkää jokainen ainakin yksi asia, joka on punainen.
 - Osaatko sinä puhua muita kieliä kuin suomea? Mitä?
 - Miltä tuntuisi, jos yhtäkkiä oppisit uuden kielen? Mitä tekisit?
 - Kuka tai mikä mielestäsi on Pyhä Henki? Tiedätkö, miten Pyhä Henki vaikuttaa ihmisissä?
- Kirjoittakaa aiheeseen sopiva laulu. Saatte käyttää jonkin tutun laulun sävelmää, mutta sanat saatte keksiä itse. Tarvittaessa isonen voi kirjoittaa sanat muistiin. Yksi säkeistö riittää, mutta mikäli aikaa riittää, saatte keksiä useammankin.
- Lopuksi laulakaa keksimänne laulu kerran läpi. Halutessanne saatte käyttää myös soittimia.

Tarvikkeet: Paperia, kynä, soittimia

VALKOINEN RASTI

Herran hyvyiden tähden minä ylistän itseäni onnelliseksi. Maan hiljaiset kuulevat sen ja iloitsevat. Tulkaa, kiittäkää minun kanssani Herraa, kunnioittakaamme yhdessä hänen nimeään! Minä käännyin Herran puoleen, ja hän vastasi minulle, Hän vapautti minut kaikesta pelosta. Ne, jotka katsovat häneen, säteilevät iloa, heidän kasvonsa eivät punastu häpeästä. Ps. 34:3-6

Valkoinen väri kuvastaa puhtautta, iloa, kiitosta sekä autuutta. Sillä kuvataan myös Jumalaa, Kristusta, enkeleitä ja pyhiä. Valkoista väriä käytetään kirkkovuoden tärkeimpinä juhlapyhinä, kuten jouluna ja pääsiäisenä.

TEHTÄVÄ:

- Keskustelkaa seuraavista kysymyksistä:
 - Millaiset asiat ovat valkoisia? Missä valkoista väriä näkee esimerkiksi luonnossa?
 - Millaiset asiat tekevät sinut iloisiksi?
 - Mistä asioista tahtoisit kiittää jotakuta?
 - Missä ja kenen kanssa vietät joulua ja pääsiäistä?
 - Oletko joskus ollut ristiäisissä tai häissä? Millaista siellä oli?
- Tumman, synkänkin värin saa peitettyä valkoisella ilon värillä. Maalatkaa valkoisella maalilla tummalle paperille asioita, jotka tekevät teidät onnellisiksi.

Tarvikkeet: tummaa (harmaata tai mustaa) paperia/kartonkia, valkoista maalia, siveltimiä

VIOLETTI RASTI

Älkää kootko itsellenne aarteita maan päälle. Täällä tekevät koi ja ruoste tuhojaan ja varkaat murtautuvat sisään ja varastavat. Kootkaa itsellenne aarteita taivaaseen. Siellä ei koi eikä ruoste tee tuhojaan eivätkä varkaat murtaudu sisään ja varasta. Missä on aarteesi, siellä on myös sydämesi. Matt. 6:19-21

Violettiä väriä käytetään kuvaamaan katumusta, odotusta, sekä valmistautumista. Sitä käytetään muun muassa paastonaikana sekä hiljaisella viikolla, eli pääsiäistä edeltävällä viikolla. Violetin värin tilalla voidaan joskus käyttää myös sinistä.

TEHTÄVÄ: Tarinan kertominen

- Pohtikaa seuraavia kysymyksiä:
 - Mitä tarkoittaa se, että katuu jotain? Millaisia asioita voidaan katua?
 - Millaisia asioita odostat? Miltä odottaminen tuntuu?
 - Mitä on paastoaminen? Millaisista asioista sinä voisit paastota?
 - Miten valmistaudut erilaisiin tilanteisiin, esimerkiksi juhliin? Entä matikankokeeseen?
- Keksikää tarina. Isonen tai joku leiriläisistä aloittaa tarinan sanomalla yhden sanan tai lauseen (saatte itse päättää, kummin teette), ja jokainen saa vuorollaan jatkaa tarinaa lisäämällä uuden sanan tai lauseen. Isonen kirjoittaa tarinaa samalla ylös. Koittakaa sisällyttää tarinaan jollakin tapaa violetti väri ja sen merkitys. Jatkakaa tarinaa niin kauan, että se on joko mielestänne valmis, tai että aika loppuu kesken.
 - *Esimerkiksi: Ensimmäinen aloittaa: "Olipa kerran kana." Toinen jatkaa: "Se kana oli iloinen." Kolmas jatkaa: "Koska se oli juuri saanut ruokaa." jne...*

Tarvikkeet: Paperia, kynä

MUSTA RASTI

Jeesus sanoi: "Minä olen ylösnousemus ja elämä. Joka uskoo minuun, saa elää, vaikka kuoleekin, eikä yksikään, joka elää ja uskoo minuun, ikinä kuole. Uskotko tämän?" Joh. 11:25-26

Musta väri symboloi surua, kuolemaa ja katoavaisuutta. Kirkossa sitä käytetään vain pitkänäperjantaina ja sitä seuraavana lauantaina, ennen kuin se vaihdetaan pääsiäisen myötä taas valkoiseen ilon väriin.

TEHTÄVÄ:

- Keskustelkaa ryhmän kesken seuraavista kysymyksistä:
 - Millainen väri musta on, onko se iloinen vai surullinen väri?
 - Oletko joskus ollut hautajaisissa? Millaista siellä oli?
 - Millaiset asiat ovat sellaisia, jotka aiheuttavat sinulle pahan mielen?
 - Mitä voit tehdä, jos näet, että joku on surullinen tai allapäin?
- Piirtäkää paperi mahdollisimman täyteen erilaisia kuvioita: ympyröitä, kolmioita, kiekuroita, spiraaleja, jne. Lopputuloksena valkoinen paperi on muuttunut lähes täysin mustaksi.

Tarvikkeet: hiilikyniä/-tikkuja tai mustia vahaliituja, paperia

VIHREÄ RASTI

Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän. Joh. 3:16

Vihreällä värillä kuvataan kasvua, toivoa ja iankaikkista elämää. Se on myös kaikkein yleisin liturgisista väreistä – sitä käytetään loppiaisesta laskiaiseen sekä lähes jokaisena sunnuntaina helluntain jälkeen.

TEHTÄVÄ: Elämän puu

- Lattialla on iso paperi, johon on piirretty puun runko. Levittäkää kädellenne vihreää maalia ja painakaa kädenjälki puun oksille. Näin puulle ikään kuin kasvaa pikkuhiljaa lehdet. Ei haittaa, vaikka oma kädenjälki menisi vähän limittäin jonkun toisen kädenjäljen kanssa. Kun kädenjälki on painettu, käykää pesemässä kädet.
- Pohtikaa yhdessä seuraavia kysymyksiä:
 - Mitä vihreästä väristä tulee mieleen? Listatkaa ainakin viisi asiaa, jotka ovat vihreitä.
 - Millaisia tunteita vihreä väri voisi kuvastaa?
 - Mitä vuodenaikaa vihreä väri parhaiten mielestänne kuvastaa? Miksi?
 - Miltä sinusta tuntuu, kun keväisin kasvit alkavat taas kasvaa ja kukkia?
 - Mitä tarkoittaa iankaikkinen elämä?
 - Millaisia asioita toivot?
- Lopuksi, kun maali on kuivunut, voitte kirjoittaa omaan kädenjälkeenne nimenne ja halutessanne koristella kädenjäljen.

Tarvikkeet: Iso paperi, vihreää maalia, kyniä (puuvärejä tai tusseja)